

Turvallisempi huomina

Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Helsinki 2012

26/2012

Kannen kuvat:

Roni Rekoma/Lehtikuva, Marja Airio/Lehtikuva

Sisäasiainministeriö

Kuvailulehti

Julkaisun päivämäärä: 14.6.2012

Tekijät: (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ministeriryhmä, puheenjohtaja ministeri Päivi Räsänen Ohjausryhmä, puheenjohtaja kansliapäällikkö Ritva Viljanen Pääsihteeri sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen

Julkaisun laji: Valtioneuvoston periaatepäätös

Toimeksiantaja: Asettamiskirje 3.11.2011; SM062:00/2011

Toimielimen asettamispäivä: 3.11.2011

Julkaisun nimi: Turvallisempi huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Julkaisun osat: Johdanto, ohjelma, liite

Tiivistelmä: Valtioneuvosto teki 14.6.2012 periaatepäätöksen kolmannelta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, jonka nimi on Turvallisempi huominen. Ohjelma on laadittu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa päätettyjen linjausten mukaisesti. Ohjelman valmistelu käynnistyi 3.11.2011 valtioneuvoston tekemällä päätöksellä. Ohjelman valmistelutyötä on koordinoitunut sisäasiainministeriö.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi on Euroopan turvallisin maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena. Sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisältö muodostuu hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti arjen turvallisuuden näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Ohjelmassa on kuvattu arjen turvallisuuden tilanne ja haasteet ja esitetty 64 toimenpidettä. Lisäksi ohjelmassa on esitetty tunnusluvut, joilla seurataan sisäisen turvallisuuden kehitystä.

Toimenpiteistä noin kaksi kolmannelta painottuu ennaltaehkäiseviin toimiin. Pääosa toimenpiteistä on jatkossa pysyvää toimintaa. Ohjelmassa on päätetty toimenpiteistä muun muassa turvallisuuden tunteen lisäämiseksi, oppilaitosten ja julkisten tilojen turvallisuuden parantamiseksi, työssä kohdatun väkivallan ja vakavan väkivallan ja sen uhkan vähentämiseksi, nuorten turvallisuuden parantamiseksi sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän vähentämiseksi, yritystoiminnan turvallisuuden lisäämiseksi ja rikoksen uhrin palvelujen parantamiseksi.

Ohjelman valmisteluun osallistui noin 100 asiantuntijaa, jotka edustivat yli 40 eri organisaatiota ml. viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä. Ohjelman sisältöä valmisteltiin kuudessa asiantuntijaryhmässä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmä käsitteli asiantuntijaryhmien ehdotuksia ja muokkasi niitä edelleen sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän käsittelyä varten. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä hyväksyi ohjelmaluonnoksen 29.5.2012, jonka jälkeen se käsiteltiin hallituksen neuvottelussa 5.6.2012 ja sitä koskeva periaatepäätös tehtiin valtioneuvoston istunnossa 14.6.2012.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimeenpannaan osana eri hallinnonalojen toiminta- ja taloussuunnittelua ja tulosohejausta. Alueellisen toimeenpanon varmistamiseksi valmistellaan alueelliset toimeenpanosuunnitelmat, joka valmistuvat syyskuussa 2012. Toimeenpanosuunnitelmat valmistellaan laajassa yhteistyössä aluehallintovirastojen johdolla. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet otetaan huomioon paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa seuraa sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä sekä asetettavat ohjausryhmä ja järjestöyhteistyön seurantaryhmä. Ohjelman toimeenpanosta raportoidaan vuosittain. Lisäksi sisäisen turvallisuuden ohjelmasta tehdään yhdenvertaisuusarviointi sekä laajempi vaikuttavuusarviointi.

Avainsanat: (asiasanat) sisäinen turvallisuus, turvallisuuden parantaminen, yhteistyö, poikkihallinnollisuus,

Muut tiedot: ISBN 978-952-491-761-2 (pdf)

Sarjan nimi ja numero: Sisäasiainministeriön julkaisusarja 26/2012

ISSN: 1236-2840

ISBN: ISBN 978-952-491-760-5

Kokonaissivumäärä: 64

Kieli: suomi

Hinta: 25 € + alv

Luottamuksellisuus: Julkinen

Jakaja: Sisäasiainministeriö

Kustantaja: Sisäasiainministeriö

Inrikesministeriet

Presentationsblad

Utgivningsdatum: 14.6.2012

Författare: (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ministergruppen, ordförande minister Päivi Räsänen Styrgruppen, ordförande kanslichef Ritva Viljanen Generalsekreterare chefen för sekretariatet för den inre säkerheten Tarja Mankkinen

Typ av publikation: Statsrådets principbeslut

Uppdragsgivare: Tillsättningsbrev 3.11.2011, SM062:00/2011

Datum för tillsättandet av organet: 3.11.2011

Publikation: En tryggare morgondag – Program för den inre säkerheten

Publikationens delar: Inledning, program, bilaga

Referat: Statsrådet fattade den 14 juni 2012 ett principbeslut om det tredje programmet för den inre säkerheten, som gavs namnet En tryggare morgondag. Programmet har utarbetats enligt riktlinjerna i regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering. Beredningen av programmet inleddes den 3 november 2011 genom beslut av statsrådet. Inrikesministeriet har samordnat programmets beredningsarbete.

I regeringsprogrammet har fastställts som mål att Finland är Europas tryggaste land där människor och olika befolkningsgrupper upplever samhället som jämlikt och rättvist. Det huvudsakliga innehållet i programmet för den inre säkerheten utgörs i enlighet med vad som fastslagits i regeringsprogrammet om förebyggande och lösning av de centrala säkerhetsproblemen i vardagen.

I programmet beskrivs situationen och utmaningarna för säkerheten i vardagen och framläggs 64 åtgärder. Dessutom innehåller programmet nyckeltal som används för att följa upp utvecklingen av den inre säkerheten.

Ungefär två tredjedelar av åtgärderna fokuserar på förebyggande åtgärder. Merparten av åtgärderna kommer i fortsättningen att vara bestående verksamhet. I programmet ingår ett beslut om åtgärder bland annat för att öka känslan av trygghet, förbättra säkerheten i läroanstalter och offentliga utrymmen, minska våld samt allvarligt våld och hot om våld på arbetsplatser, förbättra tryggheten bland unga och minska sexuellt ofredande som riktar sig mot barn och ungdomar samt förbättra säkerheten i företagsverksamheten och tjänsterna till brottsoffer.

I beredningen av programmet deltog ca 100 sakkunniga som företrädare över 40 olika organisationer, inklusive myndigheter, organisationer och näringslivet. Programmets innehåll bereddes i sex expertgrupper. Styrgruppen för programmet för den inre säkerheten behandlade expertgruppernas förslag och bearbetade dem vidare för behandling hos ministergruppen för den inre säkerheten. Ministergruppen för den inre säkerheten godkände utkastet till program den 29 maj 2012 varefter det behandlades vid regeringsförhandlingen den 5 juni 2012 och principbeslutet om det fattades vid statsrådets sammanträde den 14 juni 2012.

Programmet för den inre säkerheten genomförs som en del av planeringen av de olika förvaltningsområdenas verksamhet och ekonomi samt resultatstyrning. För att säkerställa det regionala genomförandet bereds regionala genomförandeplaner som färdigställs i september 2012. Genomförandeplanerna bereds i ett omfattande samarbete under ledning av regionförvaltningsverken. Målen och åtgärderna som fastställts i programmet för den inre säkerheten beaktas i lokala säkerhetsplaner.

Genomförandet av programmet för den inre säkerheten följs upp av ministergruppen för den inre säkerheten samt en styrgrupp och en grupp för uppföljning av organisationernas samarbete, som tillsätts. Årliga rapporter utarbetas om genomförandet av programmet. Dessutom utarbetas en jämlikhetsbedömning samt en mer omfattande konsekvensbedömning av programmet för den inre säkerheten.

Nyckelord: inre säkerhet, förbättring av säkerheten, samarbete, tväradministrativ verksamhet

Övriga uppgifter: ISBN 978-952-491-761-2 (pdf)

Seriens namn och nummer: Inrikesministeriets publikationsserie 26/2012

ISSN: 1236-2840

ISBN: ISBN 978-952-491-760-5

Sidoantal: 64

Språk: finska

Pris: 25 € + moms

Sekretessgrad: Offentlig

Distribution: Inrikesministeriet

Förläggare/utgivare: Inrikesministeriet

Lukijalle

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on lisätä arjen turvallisuutta ja puuttua tehokkaasti ongelmiin, jotka vähentävät turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on valtioneuvoston periaatepäätös, joka tehdään nyt kolmannen kerran. Sisäisen turvallisuuden ohjelma on osa hallituksen ohjelman toimeenpanoa ja liittyy laajemmin tavoitteisiin varmistaa suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi ja kilpailukyky tulevaisuudessa.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon osallistuvat kaikki ministeriöt ja niiden hallinnonalat. Valmistelussa ovat olleet mukana laajasti myös järjestöjen ja elinkeinoelämän edustajat, ja nämä tulevat olemaan mukana myös ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanossa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimeenpannaan osana ministeriöiden ja niiden hallinnonalojen toiminnan ja talouden suunnittelua ja tulosohjausta sekä alueellisessa ja paikallisessa turvallisuusyhteistyössä. Ohjelman toimeenpanoa tukevat alueelliset toimeenpanosuunnitelmat, joissa ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpano on esitetty käytännön toimina aikatauluineen.

Hyvä sisäinen turvallisuus edellyttää viranomaisten välistä ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä sekä ihmisten itsensä osallistumista. Turvallisuutta ei voi ulkoistaa vaan se on seurausta siitä, miten yhteiskunta ja sen jäsenet toimivat ja millä tavalla turvallisuus otetaan huomioon jokapäiväisessä toiminnassa. Toimivat peruspalvelut, syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisy, kaikki ryhmät huomioon ottava koulutuspolitiikka, hyvinvointia tukeva opetustoimi, nuorista ja ikääntyneistä huolehtiminen sekä rakennetun ympäristön ja asuinalueiden viihtyisyys ja turvallisuus ovat esimerkkejä toimista, joissa luodaan perusta hyvälle sisäiselle turvallisuudelle. Aina nämä toimet eivät kuitenkaan riitä estämään tai pysäyttämään turvallisuuden kannalta kielteistä kehitystä, ja siksi tarvitaan myös erityisiä toimia arjen turvallisuuden parantamiseksi. Ne on koottu sisäisen turvallisuuden ohjelmaan.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmisteluun on osallistunut yhteensä sata asiantuntijaa, jotka edustavat 43 eri organisaatiota. Valmistelun aikana on järjestetty seminaareja, kuulemistilaisuuksia, pyöreän pöydän keskusteluja sekä muita tilaisuuksia, joissa asiantuntijoita ja muita sidosryhmiä on kuultu laajasti. Kiitos kaikille teille, jotka olette osallistuneet yhteiseen työhön. Laaja osallistuminen on varmistanut, että erilaiset näkökulmat ja lähestymistavat ovat tulleet huomioon otetuiksi ohjelman valmistelussa.

Ohjelman valmistelua on johtanut sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä, joka tulee jatkossa seuraamaan ja johtamaan ohjelman toimeenpanoa. Ministeriryhmä seuraa myös alueellisten toimeenpanosuunnitelmien toimeenpanon etenemistä. Seuranta on tärkeää myös siksi, että sen avulla ministeriryhmä saa laajasti tietoa turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen kehityksestä sekä turvallisuushaasteista eri puolilla Suomea. Suomi on alueellisesti suuri maa, ja eri alueiden erityispiirteet tulee ottaa huomioon sisäistä turvallisuutta parannettaessa.

14.6.2012 Helsingissä

Päivi Räsänen

Sisäasiainministeri

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän
puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Kuvailulehti	3
Presentationsblad	4
Lukijalle	5
1. Johdanto	8
2. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoite	10
3. Muut sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat ohjelmat ja päätökset	10
4. Arjen turvallisuus ja keskeiset haasteet	12
4.1 Syrjäytymisestä johtuvat turvallisuushaasteet	12
4.2 Arjen turvallisuushaasteet	13
4.2.1 Asumisen ja kodin lähiympäristön turvallisuus	13
4.2.2 Julkisten tilojen turvallisuus.....	14
4.2.3 Katuturvallisuus	15
4.2.4 Oppilaitosten turvallisuus.....	15
4.2.5 Työpaikkojen turvallisuus	17
4.2.6 Liikkumisen turvallisuus	18
4.2.6.1 Yhteenveto: arjen turvallisuushaasteet	19
4.3 Yritystoiminnan turvallisuus.....	21
4.3.1.1 Yhteenveto: yritystoiminnan turvallisuuden haasteet.....	22
4.4 Väkivallan ja muiden rikosten uhka	22
4.4.1 Rikosten määrä, niiden tekijöitä ja uhreja.....	22
4.4.2 Väkivallan uhrin ja tekijät.....	23
4.4.3 Seksuaalirikokset, niiden uhrin ja tekijät	24
4.4.4 Rasistiset ja muut viharikokset, niiden uhrin ja tekijät	25
4.4.5 Rajat ylittävä ja järjestäytynyt rikollisuus	26
4.4.5.1 Yhteenveto: rikoksen ja väkivallan uhkaan liittyvät turvallisuushaasteet	26
5. Toimenpiteet arjen turvallisuutta heikentävien ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden ennalta ehkäisemiseksi	26
5.1 Lisätään turvallisuuden tunnetta.....	26
5.1.1 Lisätään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueen turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävään työhön	26
5.1.2 Parannetaan maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja lisätään heidän luottamustaan viranomaisiin.....	29
5.2 Kehitetään ennalta ehkäisevän turvallisuustyön tuloksia mittaavia indikaattoreita ja varmistetaan kansallisten kyselytutkimusten säännöllinen toteuttaminen	30
5.3 Varmistetaan turvallinen oppimisympäristö	31

5.4 Parannetaan julkisten tilojen turvallisuutta ja viihtyvyyttä	33
5.4.1 Lisätään julkisten paikkojen ja tilaisuuksien turvallisuutta	33
5.4.2 Parannetaan kauppakeskusten turvallisuutta	34
5.5 Varmistetaan työtään tekevien ihmisten turvallisuus	35
5.6 Parannetaan rakennetun ympäristön turvallisuutta	37
5.7 Lisätään liikkumisen turvallisuutta.....	38
5.8 Varmistetaan nuorille turvallinen kasvuympäristö.....	38
5.8.1 Vähennetään nuorten rattijuopumusten määrää	38
5.8.2 Katkaistaan nuorten rikoskierre ajoissa	38
5.8.3 Vähennetään nuorten uusintarikollisuutta	40
5.8.4 Ehkäistään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalista häirintää ja seksuaalirikoksia.....	40
5.9 Varmistetaan turvallinen elämä iäkkäille.....	42
5.9.1 Lisätään kotona asuvien iäkkäiden turvallisuutta	42
5.9.2 Parannetaan hoiva- ja huoltolaitoksissa asuvien turvallisuutta	42
5.10 Vähennetään vakavaa väkivaltaa ja sen uhkaa	43
5.10.1 Luodaan toimintamalli vakavan väkivallan ehkäisemiseksi nopeaa toimintaa vaativissa tilanteissa	43
5.10.2 Ennalta ehkäistään perhesurmia	44
5.11 Parannetaan yritystoiminnan turvallisuutta ja yritysten häiriötöntä toimintaa.....	44
5.11.1 Lisätään turvallisuusjohtamisen edellytyksiä	44
5.11.2 Torjutaan kilpailua vääristäviä riskejä	45
5.11.3 Vähennetään omaisuuteen ja henkilöihin kohdistuvia riskejä.....	46
5.11.4 Vähennetään yritysten tietopääomaan kohdistuvia riskejä.....	47
5.12 Vähennetään alkoholin käytöstä johtuvia turvallisuusongelmia	49
5.13 Parannetaan rikoksen uhrin palveluja ja rikoksen tekijän tukea	50
5.13.1 Lisätään rikosuhripalvelujen rahoitusta palvelujen kysynnän edellyttämälle tasolle.....	50
5.13.2 Lisätään rikoksen uhrille tarkoitettujen palvelujen määrä ja alueellista kattavuutta	51
5.13.3 Varmistetaan rikoksen uhrin ohjaaminen palvelujen piiriin	52
5.13.4 Ehkäistään uusintarikollisuutta parantamalla vapautuvan vangin tukea	53
5.14 Ennalta ehkäistään ääriajatteluun perustuvia väkivaltaisia tekoja.....	55
5.15 Varmistetaan vapaa-ehtoisten saatavuus turvallisuus- ja hälytystehtäviin.....	56

6. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano, raportointi ja seurannassa käytettävät tunnusluvut ja mittarit	57
6.1 Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano ja vuosiraportointi	57
6.2 Sisäisen turvallisuuden ohjelman arviointi	58
6.3 Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa ja seurantaan varten asetettavat toimet	58
6.4 Sisäisen turvallisuuden ohjelman seurannassa käytettävät tunnusluvut	59

1. Johdanto

Hyvä turvallisuus muodostuu laajasta kokonaisuudesta, jossa keskeistä on kansalaisten hyvinvointi, vahva sosiaalinen koheesio ja yhteisöllisyys, taloudellinen vakaus sekä yhteiskunnan elinvoimaisuus. Työtä turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi tehdään laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla ja kansalaisten toimesta. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tarkoituksena on esittää ratkaisuja eräisiin arjen turvallisuushaasteisiin, joiden ennaltaehkäisy ja joihin puuttuminen lisäävät arjen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä edistävät yhteiskuntarauhaa.

Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan määritelmän mukaan sellaista yhteiskunnan olotilaa, jossa väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja kansallisista tai kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma on hallituksen periaatepäätös, joka tehdään hallituskausittain ja jossa hallitus päättää, miten sisäistä turvallisuutta parannetaan hallituskaudella. Valtioneuvoston periaatepäätökset sisäisen turvallisuuden ohjelmasta on tehty aiemmin vuosina 2004 ja 2008¹.

Ohjelman keskeiset painopisteet päätetään hallitusohjelmassa. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa 17.6.2011 päätettiin, että sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisällön tulee muodostua arjen näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta.

Hallitus asetti 3.11.2011 hankkeen valmistelemaan sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Hankkeen asettaminen valmisteltiin yhteistyössä eri ministeriöiden kesken. Valmistelun lähtökohtana olivat hallitusohjelmassa päätetyt ohjelman sisältöä koskevat linjaukset. Poikkihallinnollisen valmistelun tuloksena erityisen tarkastelun kohteeksi päätettiin ottaa arjen ja asumisen turvallisuus, nuorten turvallisuuden parantaminen, alkoholista ja muista päihteistä johtuvat turvallisuusuhkat sekä rikoksen uhrin ja tekijän palvelujen kehittäminen. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa esitetään arjen turvallisuuden keskeiset haasteet ja esitetään näihin ratkaisuja sekä toimenpiteitä, joilla ongelmat voidaan ennalta ehkäistä.

Turvallisuuden parantaminen ja tehokas ongelmien ratkaisu edellyttävät yhä useammin eri toimijoiden yhteisesti sopimaa ja ajoittamaa toimintaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelman painopiste on tavoitteissa ja toimenpiteissä, joiden toimeenpano edellyttää yhteistyötä viranomaisten välillä ja järjestöjen kanssa. Yhteisesti toteutetut ja yhteen sovitetut toimenpiteet ovat usein myös kustannuksiltaan huomattavasti edullisempia verrattuna siihen, että eri sektorit ja hallinnon tasot toimivat samojen asioiden edistämiseksi toisistaan tietämättä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman kohteena ovat sellaiset ilmiöt, joissa arjen turvallisuuteen kohdistuvat riskit ja ongelmat ovat kohonneet ja joita ei voida ratkaista koko väestöön kohdistettavilla toimenpiteillä.

Osana sisäisen turvallisuuden ohjelmaa on valmisteltu yritystoiminnan turvallisuusstrategia. Yritystoiminnan turvallisuusstrategia toimeenpannaan viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyönä, ja sen keskeisimmät toimenpiteet on liitetty osaksi sisäisen turvallisuuden ohjelmaa.

¹Arjen turvaa 23.9.2004, Turvallinen elämä jokaiselle 8.5.2008.

Nyt valmistunut ohjelma on kolmas sisäisen turvallisuuden ohjelma. Ohjelma jatkaa aiemmissa ohjelmissa aloitettua työtä ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset ja uudet haasteet.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimeenpannaan ottamalla sen tavoitteet ja toimenpiteet huomioon tulosohjauksessa ja toiminnan ja talouden suunnittelussa. Lisäksi laaditaan alueelliset toimeenpanosuunnitelmat, jotka edistävät tavoitteiden alueellista ja paikallista toimeenpanoa. Alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa kuvataan, miten kansallisesti päätettyjä sisäisen turvallisuuden tavoitteita ja toimenpiteitä toimeenpannaan eri alueilla ottaen huomioon alueelliset erityispiirteet, jo toteutetut toimet sekä muu käynnissä oleva työ.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätetyt toimenpiteet toimeenpannaan osana perustyötä ja osa päätetyistä toimenpiteistä tulee olemaan jatkossa pysyvää toimintaa. Se ohjaa eri toimijoiden oman toiminnan ja palvelujen kehittämistä poikkihallinnollisesta näkökulmasta ottaen huomioon hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman alussa esitetään hallitusohjelmassa asetettu sisäisen turvallisuuden tavoite, jonka saavuttamista sisäisen turvallisuuden ohjelma edistää. Arjen turvallisuuden keskeiset haasteet on kuvattu luvussa 4. Kolmannessa luvussa esitellään muita sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia ohjelmia ja päätöksiä, joissa käsiteltyjä asioita ei päällekkäisyyksien välttämiseksi ole uudelleen otettu tarkasteluun tässä ohjelmassa. Luvussa 5 esitetään toimenpiteet keskeisten arjen turvallisuuden ongelmien ratkaisuiksi ja ennalta ehkäiseviksi toimenpiteiksi. Näiden toimenpiteiden toimeenpanon pääpaino on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen kaudella. Ohjelman luvuissa 6 esitetään ohjelman toimeenpanon seurannassa käytettävät tunnusluvut ja luvussa 7 ohjelman seuranta ja raportointia koskevat määräykset.

2. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoite

Hallitusohjelmassa 17.6.2011 on asetettu sisäisen turvallisuuden tavoite seuraavasti:

Sisäisen turvallisuuden tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisin maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma varmistaa omalta osaltaan, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite sisäiselle turvallisuudelle saavutetaan.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on ennalta ehkäistä ja torjua tapaturmia, onnettomuuksia ja rikoksia sekä lisätä turvallisuuden tunnetta. Suomessa asuvien hyvinvointi on yleisesti ottaen lisääntynyt, mutta samalla ongelmat kasaantuvat aiempaa näkyvämmiin pienelle joukolle ihmisiä. Ongelmat voivat kärjistyessään johtaa yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan turvallisuutta heikentäviin tekoihin ja ilmiöihin. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on toteuttaa toimenpiteitä, joilla puututaan tunnistettuihin ongelmiin ja riskeihin ja katkaistaan yksilöiden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kielteinen kehitys. Sisäisen turvallisuuden ohjelma vahvistaa niitä väestön hyvinvointia ja yhteiskunnan elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä lisääviä toimia, joita toteutetaan laajasti yhteiskunnan eri toimintaloikoilla.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tärkeimpiä yksittäisiä tavoitteita ovat alkoholista aiheutuvien turvallisuusongelmien vähentäminen, nuorten turvallisen kasvuympäristön varmistaminen, ikääntyvien turvallisuuden parantaminen ja rikoksen uhrin palvelujen parantaminen. Tavoitteena on myös varmistaa sellaisten toimintamallien käyttöönotto, joilla viranomaiset yhteistyössä järjestöjen kanssa voivat nopeasti puuttua yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin.

3. Muut sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat ohjelmat ja päätökset

Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta päättivät lokakuussa 2011 käynnistää turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelut. Selonteko on tarkoitettu antaa eduskunnalle vuoden 2012 aikana. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa arvioidaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti ja esitetään valtioneuvoston 2010-luvun loppupuolelle ulottuvat linjaukset. Selonteko perustuu laajan turvallisuuden käsitteeseen. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa useat turvallisuushaasteet ja -uhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja, ja niiden hallinta vaatii perinteisten turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä.

Valtioneuvoston asettaman kokonaisvaltaista selvitystä yhteiskunnan varautumisesta tehneen Hallbergin komitean mietintö valmistui joulukuussa 2010. Mietinnössä esitettyjen suositusten toimeenpano on käynnissä.

Valtioneuvosto teki 16.12.2010 periaatepäätöksen yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Strategiassa sovitetaan yhteen eri hallinnonalojen varautuminen. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia jatkaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa käynnistynyttä työtä. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia muodostaa varautumisen ja kriisijohtamisen yhteisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille. Sitä täydentävät ja syventävät eri hallinnonalojen valmistelemat muut varautumiseen ja häiriötilanteiden hallintaan liittyvät strategiat sekä ohjausasiakirjat.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt poikkihallinnollisen syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän toimenpideohjelman. Toimenpideohjelman tuloksilla tulee olemaan keskeinen vaikutus sisäisen turvallisuuden kehitykseen.

Muita sisäisen turvallisuuden kannalta keskeisiä toimenpideohjelmiä ovat naiseen kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma ja Turvallinen elämä lapsille - toimenpideohjelma lasten ja nuorten tapaturmien vähentämiseksi. Turvallinen ohjelma ikääntyneille - toimenpideohjelma 2011 sisältää suosituksia, joilla voidaan parantaa ikääntyneiden turvallisuutta. Toimenpideohjelma huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi vuosiksi 2012-2015 on valmisteilla ja kansallinen ihmisoikeustoimintaohjelma vuosille 2012-2013 valmistui keväällä 2012. Alkoholiohjelma on yhteistyötä alkoholihaittojen vähentämiseksi, jota on tehty vuodesta 2008 eteenpäin. Valtioneuvosto hyväksyi 19.1.2012 harmaan talouden torjuntaohjelman. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä liikenneturvallisuuden parantamiseksi on kirjattu keskeisimmät hallituskauden toimenpiteet tällä sektorilla. Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaohjelman valmistelu on käynnistynyt.

Harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilannetta käsittelevä raportti laadittiin vuonna 2009². Raportti sisältää suosituksia harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden parantamiseksi, ja näiden suositusten toimeenpano tulee varmistaa. Raportti laaditaan jatkossa säännöllisin väliajoin tavoitteena seurata turvallisuuden, turvallisuuden tunteen ja turvallisuuspalvelujen saatavuuden kehitystä harvaan asutuilla alueilla.

Valtioneuvosto teki vuonna 2010 päätöksen terrorismin torjunnan strategiasta, ja strategia päivitetään hallituskauden aikana. Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyvät toimenpiteet väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi tukevat terrorismin torjunnan strategiaa.

Päällekkäisyyksien välttämiseksi sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ei ole otettu tarkasteluun edellä mainittujen ohjelmien sisältämiä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden strategia on hyväksytty, ja sen toimeenpano on käynnissä. Euroopan unionissa päätetyt tavoitteet ja toimenpiteet on otettu sisäisen turvallisuuden ohjelmassa huomioon siltä osin kuin ne liittyvät kansallisesti tavoitteisiin arjen turvallisuuden parantamiseksi.

Käynnissä olevan kuntauudistuksen valmistelun tavoitteena on vähentää kuntien lukumäärää nykyisestä. Puolustusvoimien rakenteellinen uudistaminen on käynnissä. Puolustusvoimat on osallistunut tiiviisti sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoon liittyvään alueelliseen ja paikalliseen yhteistyöhön. On tärkeää, että yhteistyö jatkuu myös tulevana vuosina.

² Turvallisuus harvaan asutuilla alueilla. Tilanneraportti 2009. SM julkaisu 20/2009.

4. Arjen turvallisuus ja keskeiset haasteet

Suomi on kansainvälisesti vertailtuna varsin turvallinen maa. Ihmisten luottamus instituutioihin ja toisiin ihmisiin on vahva. Vertailtaessa Euroopan unionin maita Suomen yleinen rikostaso on alhainen mutta henkirikostaso korkea. Henkirikosten määrässä on huomattavia alueellisia eroja. Haasteena on alkoholisidonnainen väkivalta, joka on keskeinen syy henkirikosten suureen määrään. Tapaturmien määrä on suuri. Liikenneturvallisuudessa Suomi sijoittuu kymmenen turvallisimman Euroopan unionin maan joukkoon. Korruptiovertailuissa Suomi on sijoittunut maailman vähiten korruptoituneiden maiden joukkoon.

Hallitusohjelman 17.6.2011 mukaisesti keskeisimpiä kotimaisia haasteita ovat syrjäytymisen ja yhteiskunnan jakautumisen ehkäisy, jolla on turvallisuutta edistävä vaikutus. Seuraavassa on kuvattu arjen turvallisuuden tilannetta ja keskeisiä haasteita tutkimustiedon ja selvitysten pohjalta.

4.1 Syrjäytymisestä johtuvat turvallisuushaasteet

Syrjäytyminen on käsitteenä laaja. Syrjäytyminen voi liittyä yksilön hyvinvointiongelmiin. Sillä voidaan tarkoittaa myös prosessia, jossa ongelmat kasaantuvat ja jota edistäviä tekijöitä voi olla sekä yksilössä, yhteisössä että yhteiskunnassa. Syrjäytyminen liittyy usein köyhyyteen, huono-osaisuuteen ja taloudellisiin ongelmiin. Köyhyys sinänsä ei tuota kielteistä sosiaalista perimää, vaan vanhempien ja perheen heikompi kiinnittyminen yhteiskuntaan. Se voi myös olla osallisuuden puutetta, joka edistää henkistä syrjäytymistä yhteiskunnasta ja sen toiminnoista. Syrjäytyminen voi periytyä sukupolvelta toiselle, jolloin lapsuudenkodissa opitaan syrjäytymisen riskiä lisääviä käytös- ja reagointimalleja.

Syrjäytyminen on keskeinen tekijä turvallisuusongelmien taustalla. Syrjäytymiseen liittyy usein päihteiden ongelmakäyttöä. Runsas päihteiden käyttö yhdessä muiden syrjäytymistä edistävien tekijöiden kanssa saattaa nopeuttaa ja kärjistää yksilön elämänhallinnan menettämistä ja ajautumista yhteiskunnan ulkopuolelle. Syrjäytyminen vaikuttaa yksilön, hänen lähipiirinsä ja laajemmin yhteiskunnan turvallisuuteen.

Alkoholi on suurin yksittäinen tekijä väkivallan ja onnettomuuksien taustalla. Alkoholi on mukana noin neljänneksessä kuolemaan johtaneista tieliikenneonnettomuuksista ja noin 10 prosentissa kaikista tieliikenneonnettomuuksista. Alkoholi liittyy myös muihin onnettomuuksiin ja tapaturmiin.

Hukkuneista nuorista noin 70 prosenttia ja vesiliikenneonnettomuuksissa kuolleista noin puolet on päihtyneitä onnettomuushetkellä. Nuorten alkoholin käyttö väheni 2000-luvulla aina vuoteen 2009 asti, jolloin myönteinen kehitys pysähtyi ja itsensä tosihumalaan juovien osuus kasvoi aiempiin vuosiin verrattuna. Vuoden 2009 terveystapatutkimuksen mukaan kuukausittain tosihumalaan asti juovia oli 14-18-vuotiaista pojista 22 prosenttia ja tytöistä 21 prosenttia.

Syrjäytymiseen liittyvä rikollisuus syntyy monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Syrjäytymisellä on selvä yhteys väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen ja huumausainerikollisuuteen silloin, kun rikoksen tekijäksi ryhdytään oman käytön kautta. Henkilökohtaiset ja rakenteelliset syrjäytymistä edistävät tekijät voivat johtaa rikolliseen käyttäytymiseen. Liittyminen rikollista toimintaa tekevään ja sen hyväksyvään alakulttuuriin voi antaa tukea heikolle identiteetille ja vahvistaa yksilön asemaa yhteisössä.

Suomalaisen väkivallan erityispiirre on, että se liittyy kiinteästi syrjäytymiseen. Tavallisin suomalainen henkirikoksen tekijä on syrjäytynyt mies, työtön ja päihteiden väärinkäyttäjä ja joka on tekohetkellä vahvassa humalassa. Väkivallan uhrit ja tekijät ovat usein samoja henkilöitä. Suomessa väkivalta kasaantuu voimakkaasti. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tietojen mukaan noin 90 prosenttia suomalaisista ei koe koskaan väkivaltaa. Vastaavasti yhteen prosenttiin väestöstä kohdistuu 67 prosenttia kaikesta väkivallasta. Samat taustatekijät liittyvät usein myös lähi- suhde- ja perheväkivaltaan.

Syrjäytyneiden nuorten määrä on vuonna 2012 julkaistun raportin³ mukaan kasvanut viime vuosina vain vähän. Heidän määränsä on vaihdellut 1990-luvun alun 9 prosentista vuoden 2011 lopun noin viiteen prosenttiin. Syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita nuoria oli vuonna 2010 yhteensä 51 300. Näistä 32 500 on syrjäytymisen kovassa ytimessä. He eivät näy missään tilastoissa eikä ole tietoa siitä, missä he ovat ja mitä he tekevät. Syrjäytyneistä nuorista lähes neljänneksellä on maahanmuuttajatausta ja joka kolmas kouluttamaton vieraskielinen nuori on syrjäytynyt. Syrjäytymisriskissä on suuria eroja eri maahanmuuttajaryhmien välillä. Somalia puhuvista 15–29 vuotiaista nuorista yli 40 prosenttia on syrjäytyneitä.

Koulupudokkuus ja työttömyys lisäävät nuoren riskiä syrjäytyä ja joutua mukaan rikolliseen toimintaan. Tieto koulupudokkuuden ja työttömyyden merkityksestä nuoren tulevalle elämälle on lisääntynyt, ja tämä on tehostanut työtä koulupudokkuuden ennalta ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Yhteenveto syrjäytymiseen liittyvistä turvallisuushaasteista:

- Syrjäytymistä vahvistavan alkoholin ongelmakäytön vähentäminen
- Alkoholin käyttöön liittyvien turvallisuusongelmien vähentäminen. Esimerkkejä näistä ovat alttius joutua tapaturmaan tai onnettomuuteen sekä suuri riski joutua väkivallan uhriksi tai tekijäksi tai ajautua rikolliselle uralle.
- Syrjäytyneiden nuorten heikon aseman kohentaminen ja rikollisen käyttäytymisen katkaiseminen ennen ongelmien kärjistymistä.

³ Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Pekka Myrskylä. Eva-analyysi 19, 1.2.2012

4.2 Arjen turvallisuushaasteet

4.2.1 Asumisen ja kodin lähiympäristön turvallisuus

Verrattuna muihin läntisiin Euroopan unionin maihin Suomessa tapahtuu paljon tapaturmia kotona ja kodin lähiympäristössä.⁴ Kotiympäristössä tapahtuu noin kolmannes tapaturmista ja niiden määrä on lähes kaksinkertaistunut viimeisten 25 vuoden aikana.⁵ Kotitapaturmia tapahtuu miehille eniten huolto-, korjaus- ja rakennustöissä ja naisille eniten ruuanlaiton ja kotona liikkumisen yhteydessä. Yleisin kotitapaturman sattumistapa on kaatuminen.

⁴ Tapaturmatilastoja tarkasteltaessa on huomattava, että tilastoinnissa on vaihteluja eri maiden välillä. Tilastointi on myös parantunut vuosien mittaan, ja tilastoinnin tarkkuuden ja kattavuuden lisääntyminen voi omalta osaltaan lisätä viranomaisten tietoon tulevien tapaturmien määrää.

⁵ Tapaturmat Suomessa. Kati Tiilikainen (toim.). Edita 2009. s. 78–80.

Vuonna 2010 tapahtui yhteensä 2 856 tapaturmaista kuolemaa. Tapaturmissa kuolleista 65,4 prosenttia oli miehiä ja 34,6 prosenttia naisia. Eniten ihmisiä menehtyi kaatumis- ja putoamistapaturmissa. Eniten kuolemaan johtavia tapaturmia tapahtuu 50-64-vuotiaille miehille ja 80-89-vuotiaille naisille.

lökkäiden määrä kasvaa nopeasti. Asumisen turvallisuuden keskeinen haaste on varmistaa iäkkäiden turvallinen asuminen. Iäkkäät asuvat yhä pidempään kotona ja yksin asuvien iäkkäiden määrä lisääntyy. Iäkkäille tapahtuu paljon tapaturmia kotona, ja yleisimpiä näistä ovat kaatumiset ja matalat putoamiset. Kotona asuvista joka kolmas ja palvelukodeissa ja laitoksissa asuvista joka toinen kaatuu vähintään kerran vuodessa. Kerran kaatuneella on suuri riski kaatua uudelleen, ja kerran kaatuneista noin puolet kaatuu uudestaan. Tapaturman seuraukset ovat usein vakavat johtuen iäkkään yleisestä hauraudesta. Iäkkäillä kotiympäristön turvallisuuden parantamisen ohella keskeistä on liikkumis- ja toimintakyvyn ylläpitäminen.

Lasten kuolemaan johtaneiden tapaturmien määrä on laskenut merkittävästi. Vielä 1970-luvun alkupuolella noin 300 lasta kuoli vuosittain tapaturmaisesti. Tultaessa 2000-luvun puoliväliin määrä oli enää hieman yli 20. Sairaala-hoitoa vaativissa tapaturmissa kehitys ei ole ollut yhtä myönteistä, ja alle 15-vuotiaat lapset joutuvat tapaturman johdosta sairaalahoitoon yhtä usein kuin 20 vuotta sitten.

Alle kouluikäisille lapsille tapahtuu eniten tapaturmia kotona. Kouluikäisten tapaturmat tapahtuvat yleisimmin niissä vapaa-ajan ympäristöissä, joissa lapsi viettää aikaansa.

Lähiympäristön siisteys ja yleinen viihtyvyys vaikuttavat ihmisten turvallisuuteen ja myös turvallisuuden tunteeseen. Tutkimusten mukaan ympäristön sotkuisuus ja epävihtyvyys lisäävät rikoksia. Piha-alueiden ja kulkuväylien kunnossapito ja siisteys vähentävät tapaturmien riskiä. Talvella tehokkaalla liukkauden estolla pystytään ehkäisemään liukastumisia.

4.2.2 Julkisten tilojen turvallisuus

Ihmiset kuluttavat yhä enemmän aikaa julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa. Näitä ovat esimerkiksi kauppakeskukset ja lämpimänä vuodenaikana avoimet tilat, kuten puistot, torit ja kaupunkien keskustat. Kauppakeskuksia on rakennettu runsaasti viime vuosien aikana.

Nuorten oleskelu kauppakeskuksissa ei perustu kuluttamiseen vaan päätarkoituksena on usein oleskelu, istuskelu ja ystävien tapaaminen. Aikuisväestön mahdollisuudet viettää aikaa kauppakeskuksissa ovat monipuolistuneet, sillä niissä on runsaasti ravintoloita, elokuvateattereita tai joissain tapauksissa myös kylpylöitä. Kauppakeskuksista onkin tullut alkuperäisen käyttötarkoituksensa ohella yhä enemmän myös vapaa-ajanviettokeskuksia. Kasvukeskusten ulkopuolella ihmiset, erityisesti nuoret, kokoontuvat suurilla huoltoasemilla. Nämä alun perin kulutukseen tarkoitettut tilat ovat yhä enemmän ihmisten yhteisiä olohuoneita ja nuorisotaloja.

Edellä kuvatut tilat, joita jatkossa kutsutaan monitoimitiloiksi, ovat hyvin erilaisia ja niiden turvallisuuteen liittyvät haasteet ovat moninaisia. Turvallisuus on kuitenkin tilojen toiminnan kannalta keskeistä, sillä se on perusedellytys sujuvalle ja kannattavalle liiketoiminnalle ja asiakkaiden viihtyvyydelle. Hyvä turvallisuus on kauppakeskuksille ja muille vastaaville tiloille tärkeä kilpailuetu.

Monitoimitilojen turvallisuushaasteet ovat lisääntyneet. Niihin kohdistuu onnettomuusriskejä kuten tulipalo- tai vesivahinkoriskejä. Lisäksi niihin voi kohdistua uusia riskejä sellaisten ihmisten toimesta, jotka jostain syystä valitsevat tällaisen tilan väkivaltaisen teon tekopaikaksi. Monitoimitiloissa on yleensä useita toimijoita, joilla jokaisella on omat, usein eritasoiset turvallisuusjärjestelmät. Kokonaisuuden turvallisuuden varmistaminen saattaa olla haasteellista. Henkilökunnan vaihtuvuus voi olla suurta ja henkilöstön turvallisuusosaamisessa on eroja. Kauppakeskuksen tai huoltoaseman ympäristössä tapahtuva häiriökäyttäytyminen tai päihteiden käyttö voi heijastua myös monitoimitilan sisällä toiminnan häiriöinä ja uhkaavina tilanteina.

4.2.3 Katuturvallisuus

Kansallinen uhritutkimus, joka kuvaa rikollisuuden kokonaismäärää, on tehty säännöllisiin väliajoin 1980-luvun alusta lähtien. Tutkimuksessa on vertailtu eri väkivallan muotoja. Katuväkivallan määrä on tutkimuksen mukaan lähes puolittunut kolmessakymmenessä vuodessa. Yhdyskuntasuunnittelussa otetaan entistä paremmin huomioon turvallisuuteen vaikuttavia seikkoja. Myös poliisitoiminta on muuttunut entistä suunnitelmallisemmaksi, ja resurssija kohdistetaan analyysitoiminnan avulla sekä ajallisesti ja alueellisesti alueille, joissa esiintyy turvallisuusuhkia.

Katuväkivallan kannalta ongelmallisinta aikaa on aamuyö kaupunkien keskustoissa, jolloin ravintolat sulkevat ovensa. Ravintolat ovat auki pitkälle aamuyöhön, ja niistä aamuyöllä poistuvat ihmiset ovat usein hyvin päihtyneitä, väsyneitä ja nälkäisiä. Tämä saattaa helposti johtaa suukopuun taksijonossa tai nakkikioskillä, ja sanailu voi johtaa myös väkivaltaan, joskus vakavinkin seurauksin.

Iäkkäisiin kadulla ja kodin lähiympäristössä kohdistuneet varkaudet ovat lisääntyneet viime vuosina. Varkauksia tekevät usein nuoret syrjäytyneet henkilöt. Joukossa on myös ulkomailta tulleita ryhmiä, jotka valitsevat kohteekseen iäkkäitä ihmisiä. Iäkäs on helppo kohde. Varkaus muuttuu ryöstöksi, jos mukana on väkivaltaa tai sen uhkaa. Vähäinenkin väkivallan käyttö voi olla kohtalokasta hauralle vanhalle ihmiselle. Kadulla liikkumista pelkäävä iäkäs voi erakoitua kotiinsa ja ahdistua siitä, että hän ei uskalla hoitaa päivittäisiä asioita.

Turvallisuuden kannalta on keskeistä kiinnittää huomiota myös katujen ja teiden kunnossapitoon. Katujen ja jalkakäytävien huolto ja hoito on haasteellista Suomessa erityisesti talvella. Kaupungit ovat ryhtyneet kiinnittämään yhä enemmän huomiota katujen hoitoon sen jälkeen, kun tieto liukastumisten aiheuttamista vammoista ja kustannuksista on lisääntynyt. Katujen ja jalkakäytävien hyvä hoito on erityisen tärkeää ikääntyneiden turvallisen liikkumisen lisäämiseksi.

Suomessa tapahtuu noin 200 000 haittaan tai vammaan johtavaa liukastumista vuosittain. Niiden määrä on kasvanut noin 30 prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Liukastumista arvioidaan koituvan noin 200 miljoonan euron suorat kustannukset kansantaloudelle vuosittain.

4.2.4 Oppilaitosten turvallisuus

Oppilaitokset ovat lapsen ja nuoren turvallisuuden kannalta keskeisessä asemassa. Lapset ja nuoret viettävät ison osan arkipäivistään koulussa tai muussa oppilaitoksessa. Koulukiusaaminen heikentää lapsen ja nuoren hyvinvointia. Se voi aiheuttaa merkittäviä henkisiä ja joissain tapauksissa myös fyysisiä vammoja, jotka vaikuttavat lapsen ja nuoren tulevaan elämään. Oppilaitoksissa on väkivaltaa ja sen uhkaa, mutta niiden kokonaismäärästä ei ole varmaa tietoa. Jokelan ja Kauhajoen koulusurmat nostivat järkyttävällä tavalla esille sen, miten tärkeää oppilaitoksissa tehtävä turvallisuustyö on.

Opetustoimen lainsäädännön mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön niin, että hän ei joudu väkivallan, kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi. Pelastuslaki velvoittaa oppilaitokset laatimaan pelastussuunnitelmat, joissa muun muassa ennakoitaan vaaratilanteet ja niiden vaikutukset, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä määrätään henkilöstön kouluttamisesta näitä tilanteita varten. Sisäasiainministeriö on antanut 19.1.2009 ohjeet siitä, miten pelastussuunnitelmat tulee täydentää ottaen huomioon koulusurmien kaltaiset tilanteet.

Koulukiusaamisen kielteiset vaikutukset lapsen ja nuoren hyvinvoinnille on tunnustettu. Kiusaaminen voi olla oppilaiden välistä. Myös opettaja voi olla kiusaajana tai kiusaamisen kohteena. Arvioiden mukaan yksi lapsi kymmenestä joutuu toistuvasti kiusaamisen kohteeksi. Jos kiusaaminen täyttää lainsäädännössä rikoksen tunnusmerkit, on kyse rikoksesta. Kyse voi olla esimerkiksi kunnianloukkauksesta, laittomasta uhkauksesta tai pahoinpitelystä, joka voi olla fyysistä tai henkistä. Myös kiusaajan rikoskumppanina, avunantajana ja yllyttäjänä toimiminen voi johtaa rangaistusvastuuseen. Jo pienten lasten häiriökäyttäytymiseen puuttuminen on tärkeää, sillä varhaislapsuudessa ilmenevä häiriökäyttäytyminen on tutkimusten mukaan yksi keskeinen tulevan rikollisen elämäntavan ennakoija.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalinen häirintä on noussut esille aiempaa enemmän. Sitä tapahtuu myös oppilaitoksissa ja koulukavereiden kesken ja välillä. Nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja väkivaltaa on selvitetty esimerkiksi kouluterveyskyselyissä. Sähköisten viestintävälineiden ja sosiaalisen median välityksellä tapahtuva häirintä on kasvava ilmiö, jonka kohteeksi joutuvat sekä tytöt että pojat.

Viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalista häirintää oli kokenut 49 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. -luokkalaisista tytöistä, 44 prosenttia lukiolaistytöistä ja 55 prosenttia ammattikoulussa opiskelevista tytöistä. Seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä, kuten huorittelua, oli kokenut yläkoululaisista tytöistä 40 prosenttia, lukiolaistytöistä 31 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä 45 prosenttia. Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ehdistelua internetissä tai puhelimesta oli viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan kohdannut noin kolmasosa tytöistä. Pojista noin 6-7 prosenttia oli kokenut häirintää internetissä tai puhelimitse. Vuoden 2008 Lapsiuhritutkimuksen mukaan 9. -luokkalaisista tytöistä seksuaalista häirintää ja ehdottelua internetissä viimeisen vuoden aikana oli kohdannut hieman yli viidennes.

Vuonna 2008 tehdyn lapsiuhritutkimuksen mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuu enemmän väkivaltaa kuin aikuisiin. Vain 13 prosenttia tapauksista tulee poliisin tietoon. Aikuisten kohdalla vastaava luku on noin 20 prosenttia. Oppilaitoksissa tapahtuvasta väkivallasta ei ole tarkkoja tilastotietoja. Eräissä kouluissa on kerätty tietoa väkivaltaan tai sen uhkaan liittyvistä tapahtumista, ja tapausten määrä on ollut huomattavan korkea. Poliisi kutsutaan paikalle vain vakavimmissa tapauksissa.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL selvitti koulunkäyntiavustajiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kyselyyn vastanneiden mukaan 16 prosenttia koulunkäyntiavustajista oli kokenut työssään väkivaltaa. Työhyvinvointikyselyjen mukaan opettajiin kohdistunut väkivalta on lisääntynyt. Espoossa 12 prosenttia opettajista oli kokenut työssään uhkailu- tai väkivaltilanteita.

Suomessa ei kerätä tilastotietoa kouluissa tapahtuvista tapaturmista valtakunnallisesti. Hoitoilmoitusrekisterin perusteella voidaan arvioida, että koulussa tapahtuvien, sairaalassa hoidettavien tapaturmien osuus 7-15-vuotiailla on noin 9 prosenttia kaikista tapaturmista. Kuolemaan johtavia koulutapaturmia arvioidaan tapahtuneen joitakin viime vuosien aikana.⁶

Oppilaitoksiin kohdistuu edelleen uhkailuja, joista osa on vakavia. Koulu-uhkausten määrä on vähentynyt aiemmista vuosista, mutta aiempaa suurempi osa niistä on kiireellisiä tehtäviä. Poliisi noudattaa edelleen nollatoleranssia koulu-uhkailutilanteissa.

⁶ Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. THL raportti 27/2009

4.2.5 Työpaikkojen turvallisuus

Työtaturmien osuus kaikista tapaturmista oli vuonna 2009 19 prosenttia.⁷ Vuonna 2009 työtaturmissa kuoli 25 palkansaajaa ja vuonna 2010 29 palkansaajaa. Eniten työtaturmia tapahtuu rakennusallalla.

Työssä tapahtuvan väkivallan tilastointi on puutteellista, sillä työntekijä ei aina tee ilmoitusta häneen kohdistuneesta väkivallasta. Erityisesti näin on silloin, kun väkivalta on ollut lievää. Yrityskohtaisia tietoja kerätään, mutta luvut eivät aina ole julkisia. Poliisi ei tilastoi erikseen työssä tapahtunutta väkivaltaa. Vuonna 2011 voimaan tulleen lainsäädäntömuutoksen seurauksena lievät pahoinpitelyt tulivat virallisen syytteen alaisiksi silloin, kun ne kohdistuvat henkilöön, joka suorittaa työtehtäviä.

Uhritutkimusten mukaan työssä kohdattu väkivalta tai sen uhka on lisääntynyt merkittävästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Varsinkin naiset vaikuttaisivat 2000-luvulla kokevan yhä enemmän väkivaltaa tai sen uhkaa työpaikoillaan. Työssä kohdattu väkivalta on uhritutkimusten mukaan yleisin naisiin kohdistuvan väkivallan muoto. Työssä kohdatun väkivallan kasvu näyttäisi hidastuneen viime vuosina. Uusimman kansallisen uhritutkimuksen mukaan runsaat viisi prosenttia aikuisesta naisväestöstä oli joutunut työpaikkaväkivallan uhriksi vuoden 2008 aikana (2005 noin 4 prosenttia). Miesten väkivaltariski oli huomattavasti alhaisempi (2 prosenttia), eikä se ole juurikaan muuttunut viime vuosikymmenenä. Pääosa väkivallasta oli uhkailua ja uhkaavia tilanteita. Pahoinpitelyrikoksen uhriksi työssään oli vuoden 2008 aikana joutunut runsaat kaksi prosenttia aikuisista naisista ja vajaa prosentti miehistä.⁸ Suurin riski joutua työpaikkaväkivallan uhriksi oli terveyden- ja sairaanhoidon ammattiteissa. Myös kokonaisriskin kasvu johtui lähes kokonaan tästä toimialasta.⁹ Työssä kohdattu väkivalta on vain harvoin törkeää.

Työturvallisuuskeskuksen mukaan Suomessa joutuu vuosittain työssään uhkailun tai väkivallan kohteeksi noin 140 000 henkilöä. Työtaturmarekistereihin kirjataan vuosittain noin 2000 väkivallasta aiheutunutta työtaturmaa, joka on vain noin kymmenes vamma aiheuttaneista työpaikkaväkivaltatilanteista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusten mukaan poliisin tietoon on viime vuosina tullut vuosittain 2 500–3 000 asiakaspalvelutilanteissa tapahtunutta pahoinpitelyrikosta, ja törkeiksi niistä on kirjattu 100–150.¹⁰ Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrin mukaan väkivallan kohteena oli ollut seitsemän prosenttia palkansaajista vuonna 2009.

Työntekijöihin ja yritysten vastuuhenkilöihin kohdistuvien laittomien uhkailujen arvioidaan lisääntyneen. Rikosturvallisuus selvitysten mukaan yritysten vastuuhenkilöiden uhkailu on lisääntynyt erityisesti suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä.¹¹

Työssä kohdatun väkivallan lisääntymisen taustalla olevia syitä ovat yksintyöskentelyn lisääntyminen, pidentyneet aukioloajat sekä siirtyminen yhä enemmän 24/7 yhteiskuntaan. Myös lisääntynyt alkoholin- ja muiden päihteiden käyttö sekä mielenterveysongelmat ovat keskeinen syy väkivaltaisesti käyttäytyvien asiakkaiden taustalla.

⁷ Vuonna 2009 liikuntataturmien osuus kaikista tapaturmista oli 29 % ja kotitaturmien 27%.

⁸ Prosenttiosuuksien pohjana on koko 15-75-vuotias väestö, työelämässä olevista miehistä ja naisista prosenttiosuudet ovat huomattavasti suuremmat; tämä selittää osin myös työolobarometrin korkeammat osuudet, niissä pohjana on palkansaajaväestö.

⁹ Sirén Reino, Aaltonen Mikko, Kääriäinen Juha: Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980-2009. OPTL:n tutkimustiedonantoja 103. Helsinki 2010.

¹⁰ Rikollisuustilanne 2009. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. OPTL:n tutkimuksia 250.

¹¹ kts. yritysten rikosturvallisuus selvitykset – Keskuskauppakamari ja Helsingin seudun kauppakamari, 2005 ja 2008

Työpaikkojen ja työturvallisuuden kannalta suuri haaste on harmaan työvoiman määrän lisääntyminen. Harmaata taloutta on erityisesti rakennus-, ravintola-, logistiikka- ja siivousalalla. Harmaan talouden palveluksessa olevan työvoiman asema on hyvin heikko monella tavalla. He eivät ole työterveydenhuollon piirissä, työsuojeluun liittyvät asiat on usein laiminlyöty eikä työpaikan turvallisuusasioista huolehdi. Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin HEUNIn 3.2.2011 julkaiseman raportin mukaan ulkomaalaisia työntekijöitä käytetään yhä useammin hyväksi Suomessa. Pahimmillaan hyväksikäyttö on työperäistä ihmiskauppaa.

4.2.6 Liikkumisen turvallisuus

Liikenneturvallisuus on parantunut merkittävästi 1970-luvulta lähtien. Nopeusrajoitusten käyttöönotto oli keskeinen tekijä, joka vaikutti kehitykseen. Turvallisuutta ovat lisänneet myös entistä paremmin suunnitellut tiet ja uuden teknologian käyttöönotto, joka on parantanut autojen turvallisuutta, sekä turvalaitteet. Vuonna 2009 Euroopan unionin alueella kuoli tieliikenteessä keskimäärin 70 henkilöä miljoonaa asukasta kohden, Suomessa vastaava luku oli 52.

Suomessa tieliikenteessä kuolleiden määrä on laskenut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana koko ajanjaksoa tarkasteltaessa keskimäärin 25 prosenttia ja loukkaantuneiden määrä noin 12 prosenttia. Vuonna 2011 tieliikenteessä kuoli ennakkotietojen mukaan 292 ihmistä ja loukkaantui 7919 ihmistä.

Jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden kuolemaan johtaneet liikenneonnettomuudet laskivat henkilöauto-onnettomuuksia nopeammin. Raskaan liikenteen tieliikennekuolemat ovat vähentyneet vain vähän viimeisen kymmenen vuoden aikana. Samaan aikaan moottoripyöräonnettomuudet lisääntyivät lähes puolella.

Tieliikenteessä kuolleiden lasten määrä on laskenut viidesosaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Suurin syy kehityksen taustalla on lisääntynyt turvalaitteiden käyttö. Poikia kuolee tieliikenteessä tyttöjä enemmän. Tieliikenteessä on kuollut viimeisen viiden vuoden aikana keskimäärin 11 ja loukkaantunut keskimäärin alle 600 14-vuotiaasta tai tätä nuorempaa lasta vuosittain. Lasten loukkaantumiset tieliikenteessä ovat vähentyneet liikennekuolemia vähemmän. Suurin loukkaantumisen riski liikenteessä on 10-14-vuotiailla. Tässä ikäryhmissä tapahtuu paljon polkupyöräonnettomuuksia.

Nuorten, 15-24-vuotiaiden, tieliikenneonnettomuudet ovat vähentyneet 2000-luvulla. Vuonna 2009 kaikista tieliikenneonnettomuuksissa kuolleista joka neljäs oli nuori. Nuorista 74 prosenttia menehtyi henkilöauto-onnettomuuksissa ja menehtyneistä yli puolet oli kuljettajia. Kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa osallisista rattijuopoista vuonna 2009 32 prosenttia oli alle 25-vuotiaita. Nuoria miehiä menehtyy liikenneonnettomuuksissa seitsemän kertaa useammin kuin nuoria naisia.

Nuorten loukkaantumiset tieliikenteessä ovat lisääntyneet 2000-luvulta lähtien. Vuonna 2009 tieliikenteessä loukkaantuneiden nuorten osuus oli 38 prosenttia ja heidän loukkaantumiseriskinsä oli selvästi muuta väestöä korkeampi. Erityisesti 15-17-vuotiaiden loukkaantumiseriski on kasvanut, ja tämä johtuu suurimmaksi osaksi mopo-onnettomuuksista.

Tieliikennekäytössä olevien mopojen ja kevyiden nelipyöräisten ajoneuvojen, ml. mopootot, määrä on lisääntynyt. Tutkimusten mukaan mopo on vaarallisin ajoneuvo kilometriä kohti. Riski joutua mopolla vakavaan liikenneonnettomuuteen on yli kymmenkertainen henkilöautoon verrattuna. Viime vuosina on Suomessa kuollut vuosittain keskimäärin 10 mopoilijaa. Loukkaantuneita on vuosittain noin tuhat. Viritetyt mopot ovat mukana useimmissa mopo-onnettomuuksissa. Mopoja viritävät nuorten lisäksi myös näiden vanhemmat.

Vuonna 2010 65-vuotiaiden osuus kaikista ajokortin haltijoista oli 14 prosenttia ja lukumääräisesti heitä oli hieman yli 500 000. Ikääntynyt autoilija välttää usein huonoja olosuhteita, arvostaa turvallisuutta, ei ota suuria riskejä eikä yleensä syyllisty rattijuoppouteen tai kaahaamiseen. Iäkkäällä kuljettajalla voi olla ongelmia hahmottaa tilannetta

silloin, kun siihen vaikuttaa yhtä aikaa monta eri tekijää. Hänen reagoitokykynsä voi olla hidastunut, liikkeellelähtö voi olla hidastunut ja hänellä voi olla ongelmia kääntymistilanteissa ja risteysajossa. Yleisimmin ikääntyneille kuljettajille tapahtuu onnettomuuksia risteyksessä kääntymisessä. Iän myötä myös riski saada sairaskohtaus ajon aikana lisääntyy.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana iäkkäiden liikennekuolemat ovat vähentyneet 20 prosenttia. Loukkaantuneiden määrä sen sijaan on kasvanut 5 prosenttia. Viimeisen viiden vuoden aikana tieliikenteessä on kuollut keskimäärin 77 ja loukkaantunut 840 yli 64-vuotiasta vuosittain. Tieliikennekuolemista ja onnettomuuksista 62 prosenttia tapahtui auton kyydissä. Pyöräillessä ja jalan kuljettaessa kummassakin tapahtui 18 prosenttia kuolemista ja onnettomuuksista. Pyöräilevien ikääntyneiden onnettomuusriski on kolminkertainen muuhun väestöön verrattuna suhteutettuna ikäluokan kokoon. Risteykset ovat erityisen vaarallisia iäkkäille pyöräilijöille.

Vuosittain liikenteessä kuolee noin 50 jalankulkijaa. Suurin osa onnettomuuksista tapahtuu taajamissa. Auton alle jäämistä suurempi riski jalankulkijalle on loukkaantuminen kaatumisen ja liukastumisen yhteydessä.

Iäkkäiden riski kuolla jalankulkijoina on kaksinkertainen muuhun väestöön verrattuna suhteutettuna ikäluokan kokoon. Tieliikenteessä suojatiellä menehtyneistä jalankulkijoista kaksi kolmesta on iäkkäitä.

Poliisin tietoon tuli vuonna 2011 hieman alle 160 000 liikennerikosta. Kokonaisrikollisuuden tasoa mittaavan valtakunnallisen ratsiatutkimuksen mukaan rattijuopumukseen syyllistyneiden määrä on pysytellyt samalla tasolla viimeiset viisi vuotta. Vuonna 2011 poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusten määrä oli hieman yli 21 300. Näistä 11 300 oli törkeitä rattijuopumuksia. Liikennerikosten ja rattijuopumusten vuosittaisiin määriin vaikuttavat merkittävästi poliisin liikennevalvonnan laajuus ja erilaiset tehostetut liikennevalvontakampanjat sekä ylinopeuksien kameravalvonnan lisääntyminen. Todellisen rikollisuuden määrää mittaavat ratsiatutkimukset kertovat rattijuopumukseen syyllistyneiden lukumäärän pysytelleen samalla tasolla viimeisen 10 vuoden aikana.

4.2.7 Yhteenveto: arjen turvallisuushaasteet

- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrän ja niistä johtuvien terveyden ja hyvinvoinnin menetysten sekä yhteiskunnalle aiheutuvien suurten kustannusten vähentäminen.
- Kaatumisten ja liukastumisten määrän ja niistä aiheutuvien vammojen ja kustannusten vähentäminen.
- Iäkkäiden asumisen turvallisuuden parantaminen.
- Julkisten tilojen, kuten kauppakeskusten ja vastaavien, turvallisuuden varmistaminen.
- Ikääntyneisiin kohdistuvien varkauksien ja ryöstöjen ennaltaehkäisy ja torjunta.
- Aamuyöllä kaupunkien keskustoissa ravintoloiden sulkeuduttua tapahtuvan katuväkivallan vähentäminen.
- Oppilaitosten turvallisuuden parantaminen sekä tehokas puuttuminen koulukiusaamiseen ja väkivaltaan.
- Vakavan väkivallan uhkan varhainen tunnistaminen ja sen ennaltaehkäisy sekä valmiuden ylläpitäminen sellaisten tilanteiden varalta, jossa uhka kohdistuu suureen joukkoon ihmisiä.
- Työssä kohdatun väkivallan ja uhkailujen määrän vähentäminen.
- Nuorten rattijuoppojen määrän vähentäminen.
- Mopo-onnettomuuksien määrän vähentäminen, mopojen virittely ja mopoilun turvallisuuden parantaminen.
- Ikääntyneiden pyöräilyn ja jalankulun turvallisuuden lisääminen

4.3 Yritystoiminnan turvallisuus

Yritystoiminnan turvallisuus on keskeinen tekijä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn säilymisessä ja sen lisäämisessä. Suomalaisten yritysten tärkein pääoma on tieto. Torjuttaessa laitonta taloudellista tiedustelua ja tietopääomariskejä on kyse pitkäaikaisesta, strategisesta uhasta Suomelle. Tietopääoma on nähtävä myös huoltovarmuuskriittisenä asiana.

Yritystoiminta on rikollisjärjestöille keino hankkia vaikutusvaltaa ja tukea rikollista toimintaa. Järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenet ovat tuoneet talousrikollisuuteen ja perintätoimintaan väkivaltaa ja sillä uhkaamista. Yrityksiin kohdistuva rahanpesun ja järjestäytyneen rikollisuuden uhkia on vaikea arvioida, sillä piilorikollisuuden määrä on suuri. Rahanpesun ja järjestäytyneen rikollisuuden suhde elinkeinoelämässä on tiivis. Rahanpesu kytkeytyy lähes poikkeuksetta huumausainerikollisuuteen, muuhun järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja harmaaseen talouteen. Pestyllä rahalla on erittäin suuri merkitys ja vaikutus myös laillisen toiminnan kannalta, sillä sen avulla voidaan polkea hintoja ja näin vauhdittaa epätervettä kilpailua. Tämä saattaa ajaa rehellisesti toimivat yrittäjät harmaan talouden piiriin ja muodostuu eräänlainen harmaan talouden itseään ruokkiva kehä, joka sulkee ulkopuolelle norveja noudattavat yritykset. Yritykset osaavat harvoin itse suojautua rahanpesulta tapauksissa, joissa yritystä pyritään käyttämään ulkoa tai yrityksen sisällä on henkilöitä, jotka hyödyntävät sitä rahanpesutarkoituksiin.

Kilpailua vääristävistä yritysturvallisuusriskeistä tällä hetkellä merkittävin on harmaa talous. Harmaa talous vääristää kilpailua mahdollistamalla siihen syyllistyvälle yritykselle korkeamman kannattavuuden yrityksen välttyessä esimerkiksi lailliseen liiketoimintaan kuuluvilta oheiskuluilta, yrityksen kyetessä tarjoamaan korkeampaa ansiota työntekijälle tai sen kyetessä tarjoamaan tuotteita ja palveluita laillisesti toimivia kilpailijoitaan halvemmalla. Epäonnistuneen harmaan talouden torjunnan seurauksena yhä useampi yritys joutuu kovassa kilpailutilanteessa turvautumaan harmaan talouden toimintamalleihin, minkä puolestaan on todettu liittyvän yhä laajenevassa määrin järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rahanpesuun ja työnantajavastuiden laiminlyönteihin. Harmaan talouden kielteiset ja kilpailua vääristävät vaikutukset näkyvät erityisesti rakennus- ja kuljetusalalla sekä talonrakennus-, majoitus- ja ravitsemusalalla.

Kansainvälisesti vertaillen Suomi on yksi maailman vähiten korruptoituneista maista. Transparency Internationalin joulukuussa 2011 julkaisemassa tilastossa Suomi sijoittui toiseksi maailman vähiten korruptoituneista maista. Viimeaikaiset ilmi tulleet tapaukset ovat paljastaneet Suomessa jonkin verran rakenteellisia ongelmia, jotka liittyvät korruptioon. Laillisen yritystoiminnan näkökulmasta korruptio näyttäytyy esimerkiksi kilpailutusten häviämisenä. Suomalaiset yritykset voivat ulkomailla toimiessaan myös joutua tekemisiin korruption kanssa.

Kotimaassa korruptiolla vaikuttamisen keskiössä näyttää olevan maankäyttö ja siihen liittyvä rakentaminen. Poliisin arvion mukaan elinkeinotoiminnassa ilmenevä korruptio on läheisesti yhteydessä rakennusalan harmaaseen talouteen. Lisäksi viime vuosina joitakin suomalaisia yrityksiä tai niiden edustajia on epäilty korruptiosta kansainvälisessä kaupassa. Keskusrikospoliisin laatiman korruptiotilannekuvan 2009 mukaan erääksi korruption ongelmallisimmaksi muodoksi Suomessa on koettu keskinäisiä palveluja ilman välitöntä rahallista korvausta vaihtavat ns. hyvä veli -verkot.

Myymlöihin kohdistuneiden poliisin tietoon tulleiden varkaus- ja näpistysrikosten ja niiden yritysten määrä on lisääntynyt samaan aikaan kun poliisin tietoon tulleiden varkausrikosten määrä on kokonaisuudessaan laskenut. Osa rikoksista tehdään entistä ammattimaisemmin ja on arvioitu, että ulkomaalaisten ammattirikollisten osuus tekijöistä kasvaa.

Häiriötön toiminta on yritysten toiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeää. Se on myös yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeistä, sillä yritysten vastuulla on laajasti yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisiä toimintoja. Normaaliolojen häiriötilanteet, kuten sään ääri-ilmiöiden aiheuttamat sähkökatkokset tai tietoverkko-yhteyksien katkeaminen saattavat merkittävästi vaikeuttaa yrityksen toimintaa tai jopa lopettaa sen. Huoltovarmuustoiminnan piirissä on noin 2000 yritystä, ja näiden yritysten kriisivalmiutta edistetään osana yhteiskunnan huoltovarmuuden ylläpitämistä. Kaikkiaan Suomessa toimii yli 250 000 yritystä. Yritystoiminta on yhä verkottuneempaa ja alihankintaketjut ovat usein pitkiä. Tämän seurauksena pienen yrityksen toiminta voi osoittautua jokin yhteiskunnan keskeisen toiminnan kannalta tärkeäksi. Yritysten häiriöttömän toiminnan edistäminen ja kriisivalmiuden lisääminen on siten yhteiskunnan etu laajasti.

4.3.1 Yhteenveto: yritystoiminnan turvallisuuden haasteet

- Yritysten tietopääomaan kohdistuvien rikosten torjunta.
- Laillista liiketoimintaa hyödyntävän järjestäytyneen rikollisuuden torjunta.
- Kilpailua vääristävän toiminnan, kuten harmaan talouden, torjunta.
- Huoltovarmuustoiminnan ulkopuolella olevien yritysten häiriöttömän toiminnan varmistaminen.

4.4 Väkivallan ja muiden rikosten uhka

4.4.1 Rikosten määrä, niiden tekijöitä ja uhreja

Vuonna 2011 poliisin tietoon tuli lähes 950 000 rikosta, joista noin puolet oli liikenne rikkomuksia. Rikoslaisissa kuvattuja rikoksia tehtiin 525 000. Vain osa rikoksista tulee viranomaisten tietoon. Osa rikoksista on ns. valvontarikoksia, joiden tilastoituun määrään vaikuttaa se, miten aktiivisesti poliisi paljastaa niitä. Esimerkkejä valvontarikoksista ovat huumausainerikokset ja liikenne rikokset. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, sitä todennäköisempää on, että siitä ilmoitetaan poliisille. Ilmoitusaktiivisuuteen vaikuttavat monet eri seikat ja ilmoitusaktiivisuuden arvioidaan lisääntyneen viime vuosikymmeninä. Esimerkiksi omaisuusrikoksia ilmoitetaan vakuutuskorvausten saamiseksi. Ilmoittamisen helppous ja vaivattomuus alentavat kynnystä ilmoittaa rikoksesta poliisille.

Kansainvälisesti vertailtuna Suomen ja muiden Pohjoismaiden rikollisuus on vähäisempää kuin muualla Euroopassa. Henkirikosten osalta Suomi sijoittuu läntisen Euroopan rikollisimpien maiden ryhmään.

Poliisin tietoon tulleiden liikenne rikosten määrä on lisääntynyt vuosi vuodelta muun muassa tehostuneen automaattivalvonnan vuoksi. Noin neljännes poliisin tietoon tulleista rikoksista on erilaisia omaisuusrikoksia. Näiden määrä on ollut pidemmällä aikavälillä tarkastellen laskussa. Tietoyhteiskunnan kehittymisen myötä tietoverkko rikollisuus on lisääntynyt sitä mukaa, kun ihmiset toimivat ja viettävät yhä enemmän aikaa tietoverkoissa. On myös esitetty, että tietoverkkojen avulla voidaan saavuttaa suuria rikoshyötyjä vähäisillä investoinneilla.

Poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten määrä on kasvanut. Pahoinpitelyjä on tapahtunut viime vuosina keskimäärin yli 30 000 vuosittain. Vuonna 2011 poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyjen määrä kasvoi ja pahoinpitelyrikoksia tehtiin yli 40 000. Pääasiallinen syy tähän on lainmuutos, jonka seurauksena lievä väkivalta lähisuhteissa, työpaikalla tai alle 18-vuotaisiin kohdistuneena tuli yleisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Henkirikoksia tehdään keskimäärin 130 vuodessa.

Rikoksiin syyllistyivistä suurin osa on 15-30-vuotiaita nuoria ja nuoria aikuisia. Myös rikosten uhreista suuri osa on nuoria. Rikollisuus liittyy usein nuoruuden ohimenevään ikävaiheeseen vähentyen ikääntymisen myötä. Poikkeuksen tästä tekee talousrikollisuus, jossa tekijät ovat yleensä keskimääräistä iäkkäämpiä ja jossa ei tapahdu rikoksenteokoaktiivisuuden laskua iän myötä.

Rikokset eivät jakaannu tasaisesti nuorten kesken vaan pieni osa nuorista tekee runsaasti rikoksia. Kasvava haaste on nuorten tekemien rikosten kasaantuminen pienelle ryhmälle nuoria. Toistuvasti rikoksia tekeville nuorille on usein kasaantunut myös muita ongelmia. Helsinkiläislapsia tutkittaessa havaittiin, että 70 prosenttia rikoksen uusineista lapsista oli joutunut tekemisiin lastensuojelun kanssa jo ennen ensimmäistä rikollista tekoaan.¹² Lisäksi tutkimuksissa on havaittu, että koulupudokkuudella ja työttömyydellä on yhteys sekä väkivallan tekemiseen että uhriksi joutumiseen, kun tarkastellaan vakavaa tai toistuvaa väkivaltaa.¹³

Rikoksesta epäiltyjä miehiä on yli kaksi kertaa enemmän kuin naisia. Naiset ovat yhtä usein rikoksen uhreina kuin miehet.

Rikoksista epäillyistä ulkomaan kansalaisista noin puolet on virolaisia, venäläisiä ja ruotsalaisia. Tyypillisin rikos, johon ulkomaan kansalainen syyllistyy, on liikennerikos. Ulkomaan kansalaisten osuus poliisin tietoon tulleista muista kuin liikennerikoksista oli 11,4 prosenttia vuonna 2010. Hieman alle puolella rikoksista epäillyistä ulkomaan kansalaista oli kotipaikka Suomessa. Suhteellisesti useimmin ulkomaan kansalaiset ovat olleet vuosittain epäiltyinä raiskauksista. Myös varkausrikoksissa, ryöstörikoksissa ja muissa seksuaalirikoksissa ulkomaalaisten osuus on ollut suuri. On huomattava, että useiden rikosten kasautuminen pienehkölle joukolle voi nostaa suhdelukuja, koska sama henkilö esiintyy tilastoissa useamman kerran rikoksesta epäiltynä. Ulkomaalaisvankien määrä on kasvanut merkittävästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, mutta on edelleen alhaisempi verrattuna moneen Euroopan maahan. Vankilaan tuomituista ulkomaalaisista suurin ryhmä ovat virolaiset ja puolet näistä kärsii tuomiota huumausainerikoksista.

¹² Savolainen, Jukka; Hinkkanen, Ville ja Pekkarinen, Elina (2007): *Lasten rikolliset teot ja niihin puuttuminen. Tutkimus alle 15-vuotiaina poliisin tietoon tulleista rikosentekijöistä Helsingissä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 76.*

¹³ Aaltonen, Mikko (2010): *Nuorten aikuisten koulupudokkuus, työttömyys ja väkivaltarikollisuus -väkivallan tekijät ja uhrit kansallisesti edustavan rekisteriaineiston valossa. Oikeus 39 (3), 220-247.*

4.4.2 Väkivallan uhrit ja tekijät

Väkivallan uhriksi joutuvat todennäköisimmin nuoret aikuiset. Nuorten miesten riski joutua väkivallan uhriksi on suurempi kuin nuorten naisten. Väkivallan tekijät ja uhrit ovat usein samoja henkilöitä. Maahanmuuttajataustaiset joutuvat kantäväestöä useammin väkivaltarikosten uhriksi.

Väkivallan uhka kohdistuu erityisesti syrjäytyneisiin, työelämän ulkopuolella oleviin miehiin, jotka ovat yleensä myös päihteiden väärinkäyttäjiä. Henkirikollisuus ja alkoholi liittyvät läheisesti toisiinsa. Pääosa henkirikoksiin syyllistyivistä tekee tekonsa alkoholin vaikutuksen alaisena ja rikokset tehdään usein alkoholin nauttimistilanteissa. Henkirikollisuuden tason ja alkoholin kulutuksen välillä on tällä hetkellä selvä tilastollinen yhteys myös alueellisesti. Keskimäärin henkirikollisuuden taso on sitä korkeampi, mitä korkeampi on alkoholin kulutus. Aikuisten välisiä henkirikoksia, joissa kumpikin osapuoli on ollut teko hetkellä selvin päin, on vain 15 prosenttia kaikista henkirikoksista.

Lähisuhde- ja perheväkivalta kasaantuu ja sen kielteiset vaikutukset ovat laajoja. Usein ne voivat olla myös pitkäaikaisia. Lähisuhde- ja perheväkivallan taustalla on samoja syitä kuin väkivallan taustalla yleensä. Parisuhde- väkivalta on uhka lapsen kasvu- ja kehitykselle. Tutkimusten mukaan lapsi tai nuori, joka on nähnyt tai kokenut kotona väkivaltaa, on suuremmassa riskissä ryhtyä itse väkivallan tekijäksi. Hän on myös alttiimpi joutumaan väkivallan uhriksi. Samoissa perheissä, joissa lapsia kohtaan käytetään väkivaltaa, myös puoliset käyttävät väkivaltaa toisiaan kohtaan.

Kokonaisrikollisuuskyselyjen mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuu paljon erityisesti lievää väkivaltaa. Tekijänä on usein toinen lapsi tai nuori ja väkivalta jää aikuisilta huomaamatta. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva kuritusväkivalta on vähentynyt huomattavasti viimeisten vuosikymmenten aikana.

Lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia kartoitettaessa vuonna 2008 havaittiin, että sillä kenen kanssa ja missä nuori vietti vapaa-aikaansa oli yhteys väkivallan kasaantumiseen. Perheensä kanssa suurimman osan vapaa-ajastaan viettäneet nuoret kokivat vähiten väkivaltaa. Julkisissa tiloissa, kuten kadulla, torilla, kahviloissa tai rautatieasemalla vapaa-aikaansa viettäneille nuorille kerääntyi muita enemmän väkivaltakokemuksia. Päihteiden käytöllä huomattiin olevan yhteys väkivallan kasaantumiseen. Tutkimuksen mukaan lähipiirissä tapahtuva väkivalta kasaantuu tytöille, kun taas pojille on tyypillisempää kodin ulkopuolisten rikosuhrikokemusten kasaantuminen. Väkivallan kasautumista näyttäisivät ennustavan lasten ja vanhempien päihteidenkäyttö, vanhempien keskinäinen riitely ja lapsen vapaa-ajanviettotavat sekä lapsen oma rikollinen käyttäytyminen.¹⁴

¹⁴ Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raporteja 71/2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87.

4.4.3 Seksuaalirikokset, niiden uhrit ja tekijät

Poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten määrä on kasvanut viime vuosien aikana. Seksuaalirikokset tulevat aiempaa useammin ilmi lainsäädännön muutosten seurauksena. Piilorikollisuuden määrä on vähentynyt, ja uhritutkimusten mukaan myös rikosten kokonaismäärä olisi hienokseltaan vähentynyt.

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön yleisyyttä selvitetään nuorille suunnattujen kyselytutkimusten avulla.

Vuonna 2008 toteutetussa lapsiuhritutkimuksessa (Ellonen ym. 2008) seksuaaliseksi hyväksikäytöksi luokiteltujen tekojen osuus on pysynyt tytöillä täysin samana ja pojilla lähes samana vuosina 1988 ja 2008 toteutetuissa selvityksissä. Sen sijaan seksuaalisen hyväksikäytön kokeminen uhria vähintään 10 vuotta vanhemman aikuisen toimesta on tytöillä vähentynyt ja pojilla pysynyt vakaana. Myös sukupuoliyhteydet ja niihin pakottamiset sekä väkivaltaa sisältäneet teot ovat tytöillä vähentyneet vuonna 2008 vuoteen 1988 verrattuna. Uhritutkimuksen (Ellonen & Sariola 2008) mukaan valtaosa hyväksikäytöstä koetaan 13–16-vuotiaana ja tekijä on joku muu kuin perheenjäsen. Perheen sisällä tapahtunut hyväksikäyttö oli tutkimuksessa erittäin harvinaista. Seksuaaliseksi hyväksikäytöksi määritellyt tapaukset ovat tytöille selvästi yleisempiä kuin pojille. Uhritutkimuksen perusteella uhreista on kokonaisuudessaan tyttöjä noin 80 prosenttia. Tuomituissa rikoksissa tyttöjen osuus uhreista oli noin 90 prosenttia (Hinkkanen 2009). Poliisille ilmoitettujen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö -rikosten määrä on kasvanut. Vuonna 2010 tapauksia oli 1 103 ja vuonna 2011 1 565.

Sekä tytöt että pojat saavat netissä huomattavan paljon seksuaalisia ehdotuksia, joista osa voi johtaa seksuaalirikoksiin. Käytännön työtä tekevien havainnon mukaan yleisin tekijä on 20-40-vuotias mies ja yleisin uhri 12-15-vuotias tyttö. Seksuaalisen häirinnän tai houkuttelun kohteeksi joutuminen voi olla lapselle hyvin traumaattinen kokemus. Tekijällä voi olla hallussaan lapsen kannalta paljastavaa aineistoa, jota levitetään netissä eteenpäin vuosikymmenten ajan. Aktiivinen tekijä voi pyrkiä jo lyhyen ajan sisällä lukuisin yhteydenotoin kontaktiin monien lasten kanssa. Varsinaisen rikoksen tunnusmerkistön täyttävien tekojenkin kohteena voi olla kymmeniä lapsia.

4.4.4 Rasistiset ja muut viharikokset, niiden uhrit ja tekijät

Viharikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin edustamaa oletettua tai todellista kansanryhmää kohtaan. Viharikoksen motiivina voi olla myös uhrin etninen tai kansallinen tausta, uskonnollinen vakaumus, elämäntavot, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuolen ilmaisu tai vammaisuus.

Poliisin tietoon tulevaa, rasistisia piirteitä sisältävää rikollisuutta ja sen erityispiirteitä on seurattu säännöllisesti vuodesta 1998 lähtien. Vuonna 2009 seuranta laajeni muihinkin viharikosperusteisiin. Merkittävimmät rikoksia kokevat kansalaisuudet ovat pysyneet vuosien kuluessa samoina. Noin puolet viharikosten uhreista on Suomen kansalaisia (58 prosenttia vuonna 2009). Joukossa on esimerkiksi romaneja ja maahanmuuttajien lapsia. Somalialaiset ovat olleet toiseksi suurin uhriryhmä (7 prosenttia). Venäjän, Irakin, Iranin ja Turkin kansalaiset ovat seuraavaksi yleisimmät rasististen rikosten uhriksi joutuvat ryhmät. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten lukumäärään suhteutettuna yleisimmin rasistisia rikoksia kohtaavat somalialaiset (17 rikosta jokaista 1000 kansalaista kohti vuonna 2009).

Poliisin tietoon tulleiden rasististen rikosten määrä kasvoi 2000-luvulla, mutta kääntyi laskuun vuonna 2011. Poliisille ilmoitettujen rasististen rikosten määrään vaikuttavat rikosten määrän ohella myös muut seikat, kuten maahanmuuttajataustaisen väestön luottamus poliisiin ja siihen, miten poliisi tutkii rasistisen motiivin omaavat rikosepäilyt. Saattaa käydä myös niin, että rasistinen motiivi jää pois rikoksen käsittelyn edetessä esitutkinnasta syyttäjälle ja tuomioistuimeen. Poliisiammattikorkeakoulu on tehnyt tutkimuksen rasistisen rikoksen etenemistä rikosprosessissa. Tutkimuksen mukaan poliisi liittää tiedon mahdollisesta rasistisesta motiivista rikoksiin, jotka se lähettää eteenpäin syyttäjälle. Rasistinen motiivi ei välttämättä etene eri syistä myöhemmässä rikosprosessissa tuomioon asti. On tärkeää ottaa huomioon syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten toiminta ja menettelyt käsiteltäessä rikosta, johon ehkä liittyy rasistinen motiivi.

*Poliisin tietoon tuli vuonna 2010 yhteensä 860 epäiltyä viharikosta, joista rasistisia oli 741.
Vuonna 2010 rasististen rikosten määrä väheni 15 prosentilla ensimmäistä kertaa vuosiin.*

Yleisin viharikos on rasistinen rikos ja teon motiivina on etninen tai kansallinen tausta, tämän jälkeen motiivina on uskonnollinen vakaumus tai elämäntavot ja kolmantena seksuaalinen suuntautuminen. Muita yleisiä viharikoksia ovat sanallinen loukkaaminen, uhkaus tai häirintä ja pahoinpitely. Tyypillisimpiä rasistisia piirteitä sisältäviä, epäiltyjä rikoksia ovat pahoinpitely, kunnianloukkaus ja laitton uhkaus.

Sekä viharikosten kohteet että tekijät ovat yleisimmin 15-24-vuotiaita miehiä ja yleisin epäilty viharikos on mieheen kohdistuva pahoinpitely. Naisiin kohdistui tyypillisesti kunnianloukkaus. Tekijä oli tyypillisesti suomalainen mies.

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) toteutti vuonna 2008 syrjintää ja rasismia koskevan kyselyn. Tämän mukaan rasistisen väkivallan, väkivallan uhan tai vakavan uhkailun uhriksi oli vuoden aikana joutunut kolmasosa (32 prosenttia) Suomessa asuvista somaleista. Ero somalien ja Suomen koko väestön väkivaltakokemusten yleisyydessä on huomattavan suuri. Euroopan rikos- ja turvallisuuskyselyn (EU ICS) mukaan koko väestöllä väkivallan tai sen uhan kokemuksia oli vuoden ajalta 7,5 jokaista 100 kansalaista kohti. Maahanmuuttajakyselyn mukaan Suomen somaleilla oli 59,2 väkivalta- tai uhkailukokemusta 100 vastaajaa kohti. Suomessa asuvilla somaleilla oli kyselyn ryhmistä selkeästi eniten väkivallan tai sen uhan kokemuksia vuoden ajalta.

4.4.5 Rajat ylittävä ja järjestäytynyt rikollisuus

Rajat ylittävä ammattimainen ja järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa aiempaa näkyvämmiin arjen turvallisuuteen. Esimerkkinä tästä ovat omaisuusrikoksia ammattimaiseen tapaan tekevät, ulkomailta tulevat ryhmät. Tämä ns. hit and run -rikollisuus on lisääntynyt viime vuosien aikana. Järjestäytyneiden rikollisryhmien ja niiden jäsenten määrä on pysytellyt varsin vakiintuneella tasolla. Järjestäytynyt rikollisuus käyttää toimintatapoja, kuten väkivaltaa ja uhkailua, jotka voivat saattaa myös ulkopuoliset vaaraan. Järjestäytyneet rikollisryhmät rekrytoivat nuoria jäsenikseen. Rekrytoitumisen taustalla voi olla monia syitä, kuten aseman ja arvostuksen hakeminen, taloudellinen hyöty erityisesti silloin, kun oma asema työmarkkinoilla on huono, sekä ryhmän sisäinen vahva yhteenkuuluvuuden tunne. Ryhmän jäsenyydestä eroaminen on usein mahdotonta ja saattaa vaarantaa eromaan pyrkivän hengen ja terveyden.

4.4.6 Yhteenveto: rikoksen ja väkivallan uhkaan liittyvät turvallisuushaasteet

- Haasteena on Suomen pysyminen matalan rikollisuustason maana myös tulevaisuudessa.
- Alkoholisidonnaisen väkivallan määrän vähentäminen.
- Rikosten kasaantuminen pienelle joukolle nuoria ja näiden nuorten rikoskierteen katkaisu.
- Lähisuhde- ja perheväkivaltakokemuksista seuraavan ylisukupolvisen väkivaltakierteen katkaisu.
- Netissä tapahtuvan seksuaalisen häirinnän ja groomingin vakavuuden tunnistaminen ja poliisin riittävien tutkintakeinojen varmistaminen.
- Maahanmuuttajataustaisen väestön kokeman väkivallan ja rasististen rikosten määrän vähentäminen.
- Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta yrittötoiminnassa.
- Liivijengien toiminnan laajentumisen torjunta ja vaikuttaminen siihen, että jengeihin ei hakeudu uusia jäseniä.

5. Toimenpiteet arjen turvallisuutta heikentävien ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden ennalta ehkäisemiseksi

Hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti sisäisen turvallisuuden ohjelmassa esitetään ratkaisuja arjen turvallisuuden kannalta keskeisiin ongelmiin sekä toimenpiteitä turvallisuusongelmien ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpiteiden lähtökohtana on, että ne kohdistuvat ilmiöihin, joissa turvallisuusriskien on arvioitu lisääntyneen. Toimenpiteet on laadittu konkreettiseksi tavoitteena, että ne johtavat käytännön toimintaan ja että niiden toimeenpanoa voidaan seurata. Kunkin toimenpiteen kohdalla mainitaan tahot, jotka ovat suurimmassa vastuussa niiden toimeenpanosta. Näiden lisäksi toimeenpanossa voivat olla mukana muut asian kannalta keskeiset toimijat.

Toimenpiteen toimeenpanosta päävastuussa oleva taho on mainittu kunkin toimenpiteen vastuita käsittelevässä kohdassa ensimmäisenä. Päävastuutaho on lihavoitu tekstissä. Toimenpiteestä päävastuussa olevan taho kutsuu muut toimenpiteen toimeenpanon kannalta keskeiset tahot mukaan yhteistyöhön.

5.1 Lisätään turvallisuuden tunnetta

5.1.1 Lisätään asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyvyyttä lisäävään työhön

Osallisuutta vahvistaa, jos asukkaat ovat mukana työssä oman asuinalueensa turvallisuuden ja viihtyisyyden lisäämiseksi. Asukkaiden tarpeet tulevat paremmin otetuksi huomioon otetuksi ja yhdessä tekeminen edistää

myös yhteisöllisyyttä. Osallistuminen ja yhteistyö edellyttävät, että asukkailla on mahdollisuus saada ajantasaista ja tilastoihin perustuvaa tietoa siitä, millaisia rikoksia, onnettomuuksia ja muita häiriöitä asuinalueella tapahtuu. Rikosten ja onnettomuuksien uutisointi on lisääntynyt merkittävästi, ja tämä lisää asukkaiden turvattomuuden tunnetta ja myös epätietoisuutta siitä, mitkä ovat todellisia turvallisuushakia. Asiallinen tieto lisää asukkaiden ja viranomaisten vuorovaikutusta ja viranomaisten turvallisuutta parantavien toimien vaikuttavuutta parantamalla niiden oikeaa kohdentuvuutta. Tieto voidaan käyttää paikallisessa turvallisuussuunnittelussa laadittavan paikallisen turvallisuustilanteen arvion laatimisessa ja ns. hot spottien tunnistamisessa.

Toimenpiteet:

- 1.** Asukkaiden turvallisuutta ja asuinalueiden viihtyisyyttä parannetaan ottamalla käyttöön naapuritiimi- tai apujärjestelmä. Räättälöidään toimintamalli kullekin alueelle sopivaksi. Toimintamallissa otetaan huomioon maahanmuuttajataustaisen väestön mukaan ottamisen edellyttämät erityistoimet. Rikoksentorjuntaneuvosto laatii toimintamallin käyttöönoton edellyttämän tukiaineiston kaikkien toimintaan osallistuvien käyttöön. Harvaan asutuilla alueilla toimintamallin kehittämisessä otetaan huomioon naapuriapuhankkeista saadut kokemukset.

Toteutus:

Tukiaineisto valmis vuonna 2014, käyttöönoton jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

OM/rikoksentorjuntaneuvosto, SM, YM, Suomen kylätoiminta ry, yhteistyössä turvallisuussuunnittelusta vastaavien toimijoiden, ml. seurakunnat, kanssa.

- 2.** Otetaan käyttöön teknologiaa hyödyntävät ja asukkaita turvallisuustyöhön osallistavat toimintamallit. Esimerkkejä näistä ovat Turvallisuuskävely-, Kerro kartalla- ja Uusi paikallisuushankkeet.¹⁵

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

SM, OM/rikoksentorjuntaneuvosto, STM, YM yhteistyössä alueellista ja paikallista turvallisuussuunnittelua tekevien toimijoiden kanssa.

¹⁵ <http://www.rikoksentorjunta.fi/Etusivu/Julkaisut/Neuvostonjulkaisut/Oppaat/Turvallisuuskävely>
<http://kerrokartalla.hel.fi/>, <http://www.setlementti.fi/projektit/uusipaikallisuushanke/>

- 3.** Selvitetään keinot lisätä alueellista ja paikallista turvallisuustietoa riskeistä ja uhkista alueellisten ja paikallisten turvallisuussuunnitelmien valmistelun tueksi sekä mahdollisuudet lisätä asukkaiden mukaan ottamista turvallisuusyhteistyöhön pilottihankkeella. Pilottihankkeessa laaditaan verkkosivusto, jonne kerätään paikallisesti tietoa alueella tehdyistä rikoksista, häiriöistä ja onnettomuuksista. Pilotoinnissa hyödynnetään jo olemassa olevia toimintamalleja tiedon keräämisessä ja esittämisessä. Toiminnan vaikutukset arvioidaan alueellisen pilottihankkeen toteuttamisen jälkeen. Otetaan kattavasti käyttöön asuinalueen ja asunnon turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä laaditut tarkistuslistat ja kriteeristöt.

Toteutus:

Pilotointi 2012–2014, vaikutusten arviointi 2015.

Vastuu:

SM, OM/rikoksentorjuntaneuvosto, STM, YM yhteistyössä alueellista ja paikallista turvallisuussuunnittelua tekevien toimijoiden kanssa, Finanssialan Keskusliitto.

5.1.2 Parannetaan maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja lisätään heidän luottamustaan viranomaisiin

On esitetty arvioita, että vain osa maahanmuuttajiin kohdistuvista rikoksista tulee poliisin tietoon. Yhtenä syynä tähän on maahanmuuttajaväestön muuta väestöä heikompi luottamus viranomaisiin, minkä taustalla voivat olla heidän omansa tai heidän vanhempiensa kokemukset viranomaisten toiminnasta heidän lähtömaissaan. Myös kotoutumisella on merkitystä. Mitä tiiviimmin henkilö elää omassa viiteryhmissään, irrallaan ympäröivästä yhteiskunnasta, sen epätodennäköisempää on luottamus ympäröivän yhteiskunnan toimijoihin tai turvautuminen sen instituutioihin.

Suomessa, kuten useissa muissa Euroopan maissa, toteutetaan säännöllisesti väestölle suunnattuja kyselyjä, joiden tavoitteena on saada tietoa ihmisten kokemasta turvallisuuden tunteesta ja sen kehityksestä sekä kokonaisrikollisuuden tasosta. Kansallinen uhritutkimus on toteutettu säännöllisesti 1980-luvulta lähtien. Poliisi on tehnyt säännöllisiä turvallisuuden tunnetta arvioivia tutkimuksia. Käytännön kokemukset osoittavat, että kyselyt tavoittavat hyvin valtaväestön, mutta perinteiset tutkimusmenetelmät eivät sovellu kaikkien ryhmien, kuten maahanmuuttajataustaisen väestön, tarpeisiin. Maahanmuuttajataustaisen väestön määrä on myös niin pieni, että heidän kokemuksensa eivät nouse riittävästi esille laajassa koko väestölle suunnatussa kyselyssä. Maahanmuuttajaväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistamisen kannalta olisi tärkeää saada tietoa maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuuden tunteen kokemuksesta ja heihin kohdistuvista rikoksista myös niiden rikosten osalta, joita ei ilmoiteta poliisille.

Viranomaisviestintä on usein vaikeaselkoista erityisesti henkilöille, jotka eivät puhu suomea tai ruotsia äidinkielenään. Viestinnän lisääminen maahanmuuttajien omalla kielellä vaatii huomattavan määrän resursseja.

Toimenpiteet:

4. Käynnistetään yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa kampanja rasististen rikosten ilmoittamiskynnyksen madaltamisesta.

Toteutus:

Vuosina 2012 ja 2013.

Vastuu:

SM, maahanmuuttajajärjestöt.

5. Toteutetaan maahanmuuttajataustaiselle väestölle kohdistettu kysely, jolla saadaan tietoa heidän turvallisuuden tunteen kehityksestä ja niistä heihin kohdistuneista rikoksista, joista ei tehdä ilmoitusta poliisille. Kysely toteutetaan niin, että se saavuttaa kohderyhmän ja sen tuloksia voidaan vertailla laajasti väestölle tehtävien kyselyiden tuloksiin.

Toteutus:

2012 eteenpäin säännöllisin väliajoin niin, että niiden tulokset ovat käytössä samanaikaisesti koko väestölle suunnattujen kyselyjen tulosten kanssa.

Vastuutahot:

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Poliisiammattikorkeakoulu ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuslaitos yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa.

6. Kehitetään turvallisuusviestintää selkokieliseksi turvallisuuspalveluiden saatavuuden varmistamiseksi. Heikosti suomen tai ruotsin kieltä osaavien henkilöiden asema tulee huomioida paremmin kansalaisten turvallisuuteen liittyvässä viranomaisviestinnässä. Tavoite huomioidaan myös kotoutumislaissa säädettyssä alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontatoiminnan ohjeistuksessa.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

SM, Poliisihallitus, Häätäkeskuslaitos, alueelliset pelastuslaitokset.

5.2 Kehitetään ennalta ehkäisevän turvallisuustyön tuloksia mittaavia indikaattoreita ja varmistetaan kansallisten kyselytutkimusten säännöllinen toteuttaminen

Kansallisia kyselytutkimuksia, joilla seurataan kokonaisrikollisuuden määrää ja sisäisen turvallisuuden kehitystä on toteutettu säännöllisesti 1980-luvulta lähtien. Kyselytutkimusten tuloksia käytetään politiikkaohjauksessa, lainsäädännön valmistelussa ja muussa yhteiskunnallisesti tärkeässä päätöksenteossa. Kyselytutkimukset ovat myös keskeisiä Euroopan unionin päätöksenteon valmistelussa Suomea koskevien asioiden osalta, sillä ne mahdollistavat Suomen tilanteen arvioinnin suhteessa muihin Euroopan unionin maihin.

Nuorten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta edistävän ennaltaehkäisevän nuorisotyön vaikuttavuuden systemaattisempi ja laadukkaampi arviointi valtakunnallisella tasolla puuttuu.

Toimenpiteet:

7. Varmistetaan tarvittaessa lainsäädännön keinoin kansallisesti tärkeiden turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta seuraavien seuranta- ja osoitinjärjestelmien pysyvyys. Lainsäädännössä otetaan huomioon myös tutkimukset, jotka eivät ole varsinaisia turvallisuustutkimuksia, mutta jotka tuottavat turvallisuuden kannalta keskeistä tietoa. Näitä ovat esimerkiksi kouluterveyskysely.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OKM, SM, OM

8. Kootaan jo olemassa olevista indikaattoreista ns. indikaattorikori, jolla seurataan nuorten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ehdollistavien laajojen rakenteellisten tekijöiden muutoksia vuosittain. Näitä ovat esimerkiksi työllisyysaste, köyhyys ja erilaiset syrjäytymistä koskevat tunnusluvut. Keskeiset indikaattorit kerätään eri hallinnonaloilta ja päätetään toimenpiteestä vastuussa olevien tahojen toimesta raportoinnin käytännön toteuttamisesta. Vastaavat indikaattoritarkastelu laajennetaan myös alueita koskevaksi.

Toteutus:

Kehittäminen 2013, tämän jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

OKM/Nuorisoasiain neuvottelukunta, aluehallintovirastot, THL, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

9. Laaditaan nuorten vapaa-ajalla tehtävän nuorisotyön arviointimalli nuorisotoimijoiden itsensä käyttöön. Arviointimallin avulla osoitetaan ennaltaehkäisevän nuorisotyön vaikuttavuus ja saadaan tietoa kehittämiskohteista.

Toteutus:

Malli valmis 2013, tämän jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

OKM, nuorisotutkimusverkosto, Suomen Nuorisoyhteistyö -Allianssi ry, kunnallinen nuorisotyö, järjestöt ja seurakunnat, nuorten vapaa-ajan ammattilaisia kouluttavat tahot.

5.3 Varmistetaan turvallinen oppimisympäristö

Opetustoimen lainsäädännön mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallinen opetusympäristö luo perustan koulussa viihtymiselle, kasvulle ja hyvillä oppimistuloksille. Oppilaitosten turvallisuutta on parannettu monin keinoin viime vuosien aikana. Oppilaitosten turvallisuudessa ja turvallisuustietoisuudessa on edelleen varsin suuria eroja. Koulukiusaaminen ja väkivaltaan liittyvät uhkatilanteet ovat yleisiä kouluissa, ja nämä voivat johtaa vakavampaan väkivaltaan. Koulukiusaaminen jatkuu usein koulupäivän jälkeen netissä. Koulukiusaamista saatetaan edelleen vähätellä siitä huolimatta, että se täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Viimeaikaiset tapahtumat ovat osoittaneet, että on syytä varautua myös vakavampiin oppilaiden ja koulussa työskentelevien henkeä ja terveyttä uhkaaviin tilanteisiin. Näihin tilanteisiin varautumiseksi tulee jokaisessa oppilaitoksessa olla päivitetty pelastus- ja poistumissuunnitelmat ja niitä tulee harjoitella säännöllisesti. Viime aikoina tapahtuneet vakavat vaaratilanteet ovat osoittaneet, että harjoittelu säästää ihmishenkiä tositilanteessa.

Toimenpiteet:

10. Varmistetaan, että koulukiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -hanke otetaan käyttöön kattavasti, ja sen tuloksellisuutta seurataan kaikissa kouluissa. Laajennetaan MLL:n, Opetushallituksen, Poliisihallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton yhteistyösopimukseen perustuvaa Koulurauha-hanketta.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

OKM, OPH.

11. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy ja kiusaamiseen puuttuminen edellyttää luotettavaa ja ajantasaista tietoa siitä, millaisia tilanteita oppilaitoksissa on. Kehitetään oppilaitosten turvallisuustilanteen seurantaa niin, että käytettävissä on luotettavaa tietoa uhkailu- ja väkivaltatilanteiden yleisyydestä ja ilmenemismuodoista. Kehitetään seurantamenettely, jolla kootaan tietoa uhkailu- ja väkivaltatilanteista oppilaitoksissa.

Toteutus:

Toimintamalli valmis 2013, käyttöönotto vuoden 2015 loppuun mennessä.

Vastuutahot:

OKM, OPH, poliisi.

12. Pelastuslaitokset tehostavat koulujen omatoimisen varautumisen ohjausta ja varmistavat, että SM julkaisussa 40/2009 esitetyt suositukset on toteutettu kattavasti. Tavoitteena on, että pelastuslaitokset seuraavat alueen oppilaitosten harjoitusten toteuttamista vaaratilanteiden varalle ja lähettävät tarvittaessa oppilaitoksille muistutuksen, jos harjoitusten väli kasvaa liian pitkäksi. Pelastuslaitokset raportoivat säännöllisesti harjoitusten toteuttamisen tilanteesta ja kattavuudesta alueen kunnille ja opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä sisäasiainministeriölle. Järjestelmä kehitetään yhdenmukaiseksi koko maahan.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa. 1. raportointi 2013, tämän jälkeen säännöllisin väliajoin.

Vastuu:

SM, OPH, alueelliset pelastuslaitokset yhteistyössä SPEK:n kanssa.

5.4 Parannetaan julkisten tilojen turvallisuutta ja viihtyvyyttä

5.4.1 Lisätään julkisten paikkojen ja tilaisuuksien turvallisuutta

Kuntien omat alkoholin nauttimista julkisilla paikoilla koskevat kiellot kumottiin järjestyslailla vuonna 2003. Järjestyslain (612/2003) mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa, rajavartiolaissa tarkoitetulla rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa. Kielto ei koske erityisen luvan tai ilmoituksen mukaista anniskelualueita taikka yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisä-tilaa, eikä alkoholijuoman nauttimista puistossa tai muulla siihen verrattavalla yleisellä paikalla siten, että nauttiminen sekä siihen liittyvä oleskelu ja käyttäytyminen eivät estä tai kohtuuttomasti vaikeuta muiden oikeutta käyttää paikkaa sen varsinaiseen tarkoitukseen. Vuonna 2009 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä poliisi sai aiempaa laajemmat valtuudet puuttua julkijuopotteluun. Uudistuksen myötä poliisi saa takavarikoida alkoholi-juomia entistä helpommin sekä antaa rikesakkoja alkoholinkäytöstä julkisella paikalla. Poliisi saa etsiä alkoholi-juomia alaikäisten tavaroiden joukosta sekä tarkastaa nuoren vaatteet päällisin puolin juomien löytämiseksi. Myös nuorten juomien hävittäminen on aiempaa yksinkertaisempaa. Alaikäisille voidaan myös kirjoittaa tietyin ehdoin rikesakkoja alkoholin hallussapidosta, kun ennen vastaavasta on saanut päiväsakkoja.

Järjestyslain toimeenpano ja valvonta on osoittautunut käytännössä ongelmalliseksi. Ongelmia lisää jatkossa sosiaalisen median suosio, joka on myös Suomessa johtanut erilaisiin puistojuhliin ja epävirallisiin kokoontumisiin, joilla ei ole järjestäjää eikä näin ollen järjestysmiehiä, anniskelualueita tai vessoja.

Toimenpiteet:

- 13.** Selvitetään mahdollisuudet kieltää alkoholin nauttiminen lasten leikkipaikoilla. Tehostetaan järjestyslain nojalla tapahtuvaa alkoholin nauttimisen valvontaa lasten leikkipaikoilla. Selvitetään, miten kokoontumislain mukaan toteutuvat tosiasiallisen järjestäjän vastuut sosiaalisen median välityksellä koolle kutsutuissa tilaisuuksissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

SM.

5.4.2 Parannetaan kauppakeskusten turvallisuutta

Suomessa on rakennettu viime vuosien aikana entistä suurempia ja monipuolisempia kauppakeskuksia. Kauppakeskusten kävijämäärät ovat huomattavan suuria, ja niitä voidaan kutsua vapaa-ajanviettokeskuksiksi. Joissakin suurissa kauppakeskuksissa on jopa yli 1000 poliisitehtävää vuodessa. Tehtävien määrä rasittaa poliisia ja kauppakeskusten turvallisuusorganisaatioita. Kauppakeskusten turvallisuuden parantaminen on kauppakeskusten asiakkaiden ja niissä toimivien yritysten kannalta tärkeää. Viranomaisten ja kauppakeskuksissa toimivien yritysten turvallisuusorganisaatioiden edellytyksiä ylläpitää kauppakeskusten turvallisuutta on lisätty kehittämällä yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja.

Toimenpiteet:

- 14.** Otetaan käyttöön käytännössä hyviksi osoittautuneita, eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja kauppakeskusten ja vastaavien tilojen turvallisuuden ja asioinnin turvallisuuden parantamiseksi sekä viihtyisyyden ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita Espoossa 2010 käynnistynyt kauppakeskusten turvallisuushanke, jonka tuloksena syntyivät kirjalliset ohjeet yhteistoimintamalliksi järjestyshäiriöiden ja rikosten torjuntaan, ohjeet kauppakeskusten työntekijöille sekä kauppakeskusten turvallisuusopas.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

Poliisi, pelastustoimi, kauppakeskukset ja niistä vastuussa olevat yhtiöt, kaupungit ja kunnat.

- 15.** Lisätään poliisin ja kauppakeskusten välistä yhteistyötä näiden turvallisuuden hallinnassa huomioiden kauppakeskusten turvallisuusmalli.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

Poliisilaitokset, kauppakeskukset.

5.5 Varmistetaan työtään tekevien ihmisten turvallisuus

Työssä kohdattu väkivalta on tutkimusten ja kyselyjen perusteella lisääntynyt viime vuosikymmenten aikana. Kokonaisrikollisuutta selvittävien tutkimusten mukaan työssä kohdattu väkivalta on naiseen kohdistuvan väkivallan yleisin muoto. Vain osasta työssä kohdatusta väkivallasta tehdään ilmoitus poliisille. Tämän taustalla on useita syitä, esimerkiksi pelko uhkailun tai väkivallan uusiutumisesta, hoito- tai hoivasuhteen jatkuminen väkivallalla uhkailijan tai tekijän kanssa, asiakkaiden ongelmien kasaantuminen ja syveneminen, lisääntynyt päihteiden käyttö ja yhteiskunnan toimintojen siirtyminen yhä enemmän 24/7 periaatteella toimiviksi. Myös uhrikokemusta voidaan vähätellä. Vuonna 2011 voimaan tulleen lainmuutoksen myötä lievä pahoinpitely, silloin kun se kohdistuu työtään tekevään henkilöön, on virallisen syytteen alainen rikos.

Toimenpiteet:

16. Selvitetään mahdollisuus saattaa laiton uhkaus virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM.

17. Toteutetaan laaja tiedotuskampanja, jossa levitetään tietoa vuonna 2011 voimaan tulleesta lievästä pahoinpitelystä koskevasta lainmuutoksesta ja mahdollisuuksista vähentää työssä kohdattua väkivaltaa sen avulla ottaen huomioon erilaiset työtehtävät ja työympäristöt.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

Aluehallintovirastot yhteistyössä alueellisten sisäisen turvallisuuden yhteistyöryhmien kanssa, työsuojeluviranomaiset.

18. Selvitetään keinot koko työpaikan henkilöstön suojaamiseksi toistuvilta saman tekijän aiheuttamilta rikoksilta ja häiriöiltä esimerkiksi lähestymiskiellon tyyppisellä menettelyllä.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM.

19. Laaditaan selvitys työturvallisuuslain 10 §:n (työn uhkatilanteiden ja vaarojen arviointi) mukaisen työnantajan arviointi- ja selvitysveloitteen toteutumisesta yrityksissä työssä kohdatun väkivallan ja sen uhan osalta. Selvityksen osoittaman tarpeen perusteella kohdistetaan työsuojelun valvonta-toimenpiteitä veloitteen täyttymisen valvontaan. Elinkeinoelämä edistää veloitteen täyttymistä tiedotuskampanjalla.

Toteutus:

Käynnistetään 2013, arviointi 2014.

Vastuu:

STM, elinkeinoelämä.

5.6 Parannetaan rakennetun ympäristön turvallisuutta

Turvallisuutta edistäviä ratkaisuja tehdään usealla tasolla. Ympäristöä muokkaavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaavoitus, yleis- ja asemakaavoitus, rakennussuunnittelu, tie-, katu-, puisto- ja muu ympäristösuunnittelu sekä luvat. Kunnanvaltuustoissa ja kunnanhallituksissa, eri lautakunnissa sekä virastoissa tehdään jatkuvasti arjen turvallisuuteen vaikuttavia ratkaisuja.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi 2008 päätettiin toimenpiteestä turvallisuusseikkojen huomioon ottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa. Työn tuloksena ympäristöministeriön johdolla laajassa yhteistyössä valmisteltiin sivusto www.turvallinenkaupunki.fi, josta löytyy kootusti käytännön esimerkkejä ja toimintamalleja rakennetun ympäristön turvallisuuden parantamiseksi.

Toimenpiteet:

- 20.** Vahvistetaan turvallisen rakennetun ympäristön suunnittelua, toteutusta ja hoitoa poikkihallinnollisesti. Täydennetään eri toimijoiden yhteistyönä www.turvallinenkaupunki.fi -sivustoa esimerkein, hyvin käytännöin ja toimintamallein. Alueellista ja paikallista turvallisuustyötä kehitetään laaja-alaisesti kattamaan myös näkökulmat, jotka liittyvät hyvän ja turvallisen rakennetun ympäristön suunnitteluun, toteutukseen ja hoitoon.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

YM yhteistyössä OM:n, SM:n ja alueelliseen sekä paikalliseen sisäisen turvallisuuden yhteistyöhön ja turvallisuussuunnitteluun osallistuvien kanssa.

- 21.** Parannetaan kuntien, rakennuttajien ja muiden tilaajien tietoisuutta ja ymmärrystä turvallisuusnäkökohdista esteettömyyttä koskevien tavoitteiden määrittelyssä. Esteettömyyden parantaminen lisää kaikkien turvallisuutta ja tasa-arvoa ja vähentää yleistä tapaturmariskiä. Osaavan suunnittelun ja toteutuksen avulla esteettömyyden toteuttaminen pysyy kohtuuhintaisena laajaan hyötyyn nähden. Erityisesti lähiökerrostalojen ajankohtaisia peruskorjauksia varten tuodaan esiin esteettömyyden parantamisen hyviä ratkaisumalleja ja toteutuskäytäntöjä, kuten hissien, luiskien ja sähköovien rakentamisen vaihtoehtoja. Hissien rakentamisen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota poistumisturvallisuuden tilanteissa, joissa hissejä ei voida käyttää. Tehdään selvitys ja kootaan esimerkkejä siitä, miten kustannustehokkaasti voidaan edistää esteettömyyttä parantavia ratkaisuja rakennuksissa ja rakennetussa ympäristössä.

Toteutus:

Selvitys 2013-2014.

Vastuu:

YM, kunnat, rakennuttajat.

5.7 Lisätään liikkumisen turvallisuutta

Liikenneturvallisuus on parantunut merkittävästi vuosikymmenien aikana. Yksi syy tähän on järjestelmällinen ja laaja liikenneturvallisuusyhteistyö. Hallituskausittain on laadittu tieliikenteen turvallisuusohjelmat ja niiden pohjalta valtioneuvoston periaatepäätökset. Nyt toteutetaan tieliikenteen turvallisuusohjelmaa vuoteen 2014. Vesiliikenteen turvallisuutta ei ole huomioitu riittävästi nykyisissä suunnitelmissa ja strategioissa. Vuosittain kuolee noin 300 ihmistä hukkumalla, mikä on sama määrä kuin tieliikenteessä viime vuosina kuolleiden määrä.

Toimenpiteet:

- 22.** Laaditaan liikenteen turvallisuussuunnitelma, joka kattaa kaikki liikennemuodot ja niihin liittyvät turvallisuushaasteet. Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää mahdollisuudet laajentaa tieliikenteen turvallisuuden neuvottelukunnan toimialaa tai muuttaa olemassa olevan neuvottelukunnan toimialan vesiliikenneturvallisuuden kattavaksi.

Toteutus:

2012 eteenpäin.

Vastuu:

LVM.

5.8 Varmistetaan nuorille turvallinen kasvuympäristö

5.8.1 Vähennetään nuorten rattijuopumusten määrää

Liikenteessä kuolleista rattijuopoista noin kolmannes on alle 25-vuotiaita.¹⁶ Nuorten miesten osuus on yli kaksinkertainen nuoriin naisiin verrattuna. On tärkeää puuttua nuorten rattijuoppojen toimintaan varhaisessa vaiheessa. Nuorten rattijuoppouden taustalla on usein myös muita ongelmia ja asenteita, jotka lisäävät riskikäyttäytymistä liikenteessä.

Toimenpiteet:

- 23.** Rattijuopumuksesta kiinnijääneille alle 25-vuotiaille tarjotaan mahdollisuus osallistua päihdetilannetta koskevaan kartoitukseen terveys- tai sosiaaliviranomaisen kanssa Tie selväksi -mallin mukaisesti.

Toteutus:

Valmistelu käynnistyy 2012, jonka jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

LVM, STM, SM, Poliisihallitus.

¹⁶ Vuoden 2009 tilanne.

5.8.2 Katkaistaan nuorten rikoskierre ajoissa

Pieni osa nuorista tekee suurimman osan nuorten tekemistä rikoksista. Vaarana on, että nuoren rikoskierre ei katkea eikä hän saa tarvitsemaansa apua ja tukea oikeaan aikaan, koska viranomaiset ja järjestöt kohdistavat nuoreen toimenpiteitä tietämättä toisistaan ja ilman kokonaisvaltaista nuoren tilanteen arviointia ja suunnittelua. Nuoren tilanteen kokonaisvaltainen arviointi ja tehokkaiden toimenpiteiden käynnistäminen syrjäytymisen ja rikoskierteen katkaisemiseksi edellyttävät pysyvää moniviranomaisyhteistyöhön perustuvaa toimintamallia, jota voidaan kehittää edelleen ja näin ratkaista esimerkiksi lainsäädännön keinoin yhteistyön kannalta keskeiset tiedonvaihtoon ja muuhun tehokkaan yhteistyön edellytyksiin liittyvät ongelmat.

Rikoskierteen katkaisu edellyttää erilaisia toimenpiteitä riippuen siitä, onko lapsi tai nuori alle 18-vuotias vai tätä vanhempi. Erityisessä riskissä syrjäytyä ja joutua rikoskierteeseen ovat teini-ikäisenä huostaan otetut pojat. Syynä ovat usein puutteet arkielämän taidoissa. Oman elämän hallintaan liittyvät tiedot ja taidot eivät ole aina kehittyneet, sillä muut ihmiset ovat huolehtineet käytännön asioista heidän puolestaan. Oikeaan aikaan annettu riittävä tuki voi olla erittäin merkityksellistä nuoren tulevan elämän kannalta.

Toimenpiteet:

- 24.** Alle 18-vuotiaiden rikosentekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseksi otetaan käyttöön Ankkuri-malli, jota sovelletaan ottaen huomioon paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja jo olemassa olevat käytännöt. Malli otetaan käyttöön koko maassa 2014 mennessä osana tulossuunnittelua ja sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellista toimeenpanoa. Käyttöönottoa seurataan laatimalla raportti vuonna 2015.

Toteutus:

Käytössä koko maassa 2015.

Vastuu:

SM, STM, OKM, aluehallintovirastot, Poliisihallitus, paikallispoliisi ja paikalliset viranomaiset.

- 25.** Vahvistetaan nuorisolaissa säädetyn nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa niin, että toiminnalla tuetaan myös nuorten rikoskierteen katkaisua. Järjestetään asiaan liittyvää koulutusta. Levitetään hyviä käytäntöjä sekä yhtenäistetään kuntiin ja paikallistason viranomaisille menevää informaatio-ohjausta:

Toteutus:

2012 alkaen, jonka jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

ELY-keskusten nuorisotoimet yhteistyössä kuntien kanssa.

- 26.** Parannetaan nuoren mahdollisuutta saada itselleen tukihenkilö tai mentori, joka toimii rinnalla-kulkijana ja jakaa arjen haasteita pitkäkestoisesti. Tukihenkilötoimintaa vahvistetaan osana erityisen tuen toimia, ja se vahvistaa etsivää nuorisotyötä ja nuorten yhteiskuntatakuuta. Varmistetaan 18–20-vuotiaille annettavan tuen, ohjauksen ja neuvonnan vastaanottaminen.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

OKM yhteistyössä kuntien kanssa, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta.

5.8.3 Vähennetään nuorten uusintarikollisuutta

Rikokseen syyllistyneiden nuorten sovitteluun ohjauksella edistetään sitä, että nuori saa mahdollisuuden kohdata uhri ja kantaa vastuun teoistaan. Rikollisen teon seurausten konkretisoituminen ja rikoksen uhrin kohtaaminen voivat olla nuoren rikosentekijän kohdalla tehokkaita keinoja ennalta ehkäistä tulevia rikoksia.

Toimenpiteet:

- 27.** Varmistetaan käytännön toimin, että sovittelun ohjaajat tai sovittelijat välittävät tietoa erilaisista auttamistahoista ja palveluista, jos niitä sovittelun kuluessa tai sovitteluun halukkuutta tiedusteltaessa nousee esille.

Toteutus:

Toimenpiteiden arviointi 2015.

Vastuu:

Aluehallintovirastot, sovittelutoimistot.

- 28.** Lisätään sovittelumenettelyn käyttöä nuorten rikosentekijöiden kohdalla. Sovitteluopasta tarkistetaan niin, että nuorille rikosentekijöille pyritään tarjoamaan mahdollisuus korvata aiheuttamansa vahinko työllä. Tavoitteena on, että kohtaamalla konkreettisesti tekojensa seuraukset nuori ei syyllisty uusiin rikoksiin.

Toteutus:

2012 eteenpäin.

Vastuutahot:

Sovittelutoimistot, poliisi, STM, THL (sovitteluopas)

5.8.4 Ehkäistään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalista häirintää ja seksuaalirikoksia

Nuoret viettävät paljon aikaa internetissä eivätkä aikuiset aina tiedä, mitä nuoret siellä tekevät ja ketä he kohtaavat. Vain harva viranomainen toimii sosiaalisessa mediassa ja on läsnä puhumassa nuorille nuorten kielellä. Jo hyvin pienet lapset altistuvat internetissä pornolle ja aikuisten maailmaan kuuluvalla seksuaaliselle materiaalille. Lapsen ja nuoren käsitys seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta saattaa hämärtyä hänen joutuessaan liian aikaisin kohtaamaan aikuisten elämään kuuluvia ilmiöitä. Yhä useammin lapseen kohdistuva seksuaalirikos tapahtuu tai alkaa internet-ympäristössä erilaisin yhteydenotoin. On tärkeää, että poliisilla on ajantasaiset keinot estää ja selvittää internetissä tapahtuvia lapsiin ja nuoriin kohdistuvia seksuaalirikoksia.

Toimenpiteet:

- 29.** Internetissä on paljon lapsille ja nuorille tarkoitettua tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Haasteena on, että lapset ja nuoret eivät aina löydä tätä tietoa. Kootaan yhteen lapsille ja nuorille netissä suunnattua tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta ja saatetaan tietoa siitä, mistä tietoa on löydettävissä, niille sivuille, joilla nuoret käyvät usein (esimerkiksi YouTube, Facebook, jne.). Perustetaan verkosto, joka koordinoi tiedon levitystä lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta ja sen ehkäisystä nuorille, nuorten vanhemmille ja nuorten parissa työskenteleville. Toteutus tehdään yhteistyössä naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämishjelman toimeenpanon kanssa.

Toteutus:

Valmis 2013.

Vastuu:

Lapsiasiavaltuutettu, SM, STM, THL, aluehallintovirastot, järjestöt.

30. Kartoitetaan valtakunnallisesti opettajankoulutuksen tila ihmisoikeuskasvatuksen osalta ottaen huomioon esimerkiksi opettajankoulutushenkilökunnan valmiudet ja koulutusohjelmien sisällöt. Laaditaan kartoituksen pohjalta ehdotukset suosituksiksi, jotta kaikki opettajakoulutuksessa olevat, opettajat ja opettajankouluttajat saavat perustiedot ihmisoikeuskasvatuksesta.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OKM yhteistyössä UM, OM, SM, STM, TEM, Kansallinen ihmisoikeuskeskus, kansalaisjärjestöt ja Ihmisoikeusliitto.

31. Selvitetään lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistavat telekuuntelun lapsen seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi ja selvittämiseksi sekä lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistavat televalvonnan RL:n 20 luvun 8 b mukaisen rikoksen (ns. grooming) estämiseksi ja selvittämiseksi.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM, SM.

32. Internetissä tapahtuvien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten jäljittämässä on vuoden 2014 alusta tulossa voimaan uudet säännökset muun muassa tietoverkossa tapahtuvasta peitetoiminnasta. Etenkin peitetoiminnan ja peitellyn tiedonhankinnan käytännön soveltamista tulee seurata ja arvioida, riittävätkö poliisin toimintamahdollisuudet tehokkaaseen lapsiin kohdistuvien rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Selvityksen tulosten perusteella esitetään lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia.

Toteutus:

2014-15.

Vastuu:

SM, OM

33. Laaditaan nettinuorisotyön strategia ja lisätään eri viranomaisten läsnäoloa verkossa sekä kehitetään moniammatillista yhteistyötä verkossa. Poliisi tehostaa nettipoliisityötä ja kehittää toimintaa sisäasiainministeriön kanssa tehtyjen päätösten mukaisesti. Netissä tapahtuvien tai nettiä hyödyntävien rikosten torjuntaa ja tutkintaa tehostetaan erityisesti nuoriin kohdistuvien rikosten osalta. Nettinuorisotyön kehittämistä jatketaan ottaen huomioon etsivä nuorisotyö.

Toteutus:

Tulosten arviointi 2015.

Vastuu:

SM, OKM, STM, Poliisihallitus, Suomen Kuntaliitto, järjestöt.

5.9 Varmistetaan turvallinen elämä iäkkäille

5.9.1 Lisätään kotona asuvien iäkkäiden turvallisuutta

Kansalliseksi tavoitteeksi on asetettu, että yhä useampi iäkäs asuu yhä pidempään kotona. Vuonna 2010 65-vuotiaista tai vanhemmista asui yhden hengen talouksissa 50,7 prosenttia, vanhainkodeissa 1,7 prosenttia, tehostetun tavallisen palveluasumisen piirissä 3,6 prosenttia ja terveyskeskusten pitkäaikaisasukkaina 0,8 prosenttia. Kotona tapahtuvien putoamis- ja kaatumistapaturmien riski kasvaa iän myötä. Tapaturmien seuraukset voivat olla kohtalokkaat iän myötä lisääntyvän haurauden vuoksi. Iäkkäiden asumisen turvallisuuden parantamisen kannalta keskeistä on parantaa kotona asuvien iäkkäiden turvallisuutta.

Suurin osa ikääntyneistä käyttää alkoholia kohtuudella. On kuitenkin merkkejä siitä, että ikääntyneiden alkoholin käyttö on lisääntynyt. Erityisenä haasteena on ns. määrän sukupolven siirtyminen eläkkeelle. Alkoholi vaikuttaa ikääntyneisiin eri tavalla verrattuna keski-ikäisiin ja nuorempiin. Iäkkäiden sairaudet ja heidän käyttämänsä lääkkeet lisäävät alkoholin vaikutuksia.

Toimenpiteet:

- 34.** Hyvinvointia edistävillä kotikäynneillä kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuteen ja tehdään yhteistyötä alueellisen pelastustoimen kanssa.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuutahot:

Kuntien sosiaali- ja terveystoimi ja alueellinen pelastustoimi yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.

- 35.** Kaste-ohjelman toimeenpanossa tuetaan malleja, joissa edistetään ikääntyneiden turvallisuutta ja vähennetään päihdehaittoja kotiin vietäviä katkaisuhoito- ja muita päihdepalveluja kehittämällä.

Toteutus:

2012 lähtien.

Vastuu:

STM, kunnat.

5.9.2 Parannetaan hoiva- ja huoltolaitoksissa asuvien turvallisuutta

Toisessa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetettiin tavoitteeksi, että vuoteen 2015 mennessä 50 prosenttia hoito- ja huoltolaitoksista on suojattu automaattisella sammutuslaitteistolla, jollei turvallisuusselvityksen perusteella voida osoittaa muita keinoja riittävän turvallisuustason saavuttamiseksi. Vuoden 2010 lopussa automaattiset sammutuslaitteet oli asennettu 23 prosenttiin laitoksista. Tavoitteen asettamisen yhteydessä päätettiin myös selvittää automaattisten sammutusjärjestelmien rahoitusjärjestelyt ja valtion osallistuminen rahoitukseen.

Toimenpiteet:

- 36.** Jatketaan edellisessä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjä toimenpiteitä hoiva- ja huoltolaitosten suojaamiseksi tarvittaessa automaattisella sammutusjärjestelmällä.

Toteutus:

50 prosenttia laitoksista suojattu vuonna 2015, rahoitusjärjestelyjä koskeva selvitys tehty.

Vastuu:

SM yhteistyössä STM:n, YM:n ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

5.10 Vähennetään vakavaa väkivaltaa ja sen uhkaa

5.10.1 Luodaan toimintamalli vakavan väkivallan ehkäisemiseksi nopeaa toimintaa vaativissa tilanteissa

Poliisille tehdään ilmoituksia henkilöistä, jotka herättävät ulkopuolisissa väkivallan pelkoa. Osa näistä on tapauksia, joissa henkilöillä on väkivaltaan liittyviä voimakkaita fantasioita ja muita ongelmia. Haasteena on tunnistaa tapaukset, joissa voidaan perustellusti arvioida kohonnut riski siihen, että fantasiat johtavat vakaviin väkivaltaisiin tekoihin käytännössä.

Ihmisten turvallisuuden sekä hengen ja terveyden turvaamisen kannalta olisi tärkeää luoda menettely, jossa poliisi voisi tarvittaessa saada oman uhka-arvionsa tueksi konsultaatiota psykiatrilta tai muulta asiantuntijalta. Viime vuosien aikana on pilotoitu toimintamalleja, joissa eri viranomaisten ja järjestöjen yhdessä toteuttamalla väkivallan riskinarviointimallilla voidaan arvioida yksittäisen tapauksen väkivallan riskin tasoa. Näin korkean väkivallan riskin tapaukset voidaan löytää ennen niiden kärjistymistä väkivaltaan.

Viranomaisten tulee varmistaa, että yksittäiset henkilöt eivät viranomaistoiminnan johdosta joudu väkivallan tai sen uhkan kohteeksi. Tapaukset, joissa oikeudessa asianomistajina tai todistajina oleva henkilöt ovat joutuneet väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi, ovat lisääntyneet. Väkivalta tai sen uhka saattaa johtaa siihen, että rikoksen uhri ei uskalla tuoda asiaa oikeuden käsittelyyn tai uhka vaikuttaa todistajan todistukseen.

Toimenpiteet:

- 37.** Liitetään poliisissa valmisteilla olevaan uhka-arviointityökaluun toimintamalli, jolla poliisi saa nopeasti asiantuntijan arvion henkilön todellisesta uhkasta ja väkivaltapotentiaalista. Poliisi tekee näissä tapauksissa henkilöstä uhka-arvion käyttäen uhka-arviointityökalua. Tarvittaessa poliisi voisi pyytää uhka-arviota täydentävää apua ja konsultaatiota psykiatrilta tai muulta asiantuntijalta. Arviota ei tehtäisi potilasluonteisissa, sillä tämä estäisi tietojen käytön jatkotoimia suunniteltaessa. Arvion perusteella henkilö voitaisiin tarvittaessa ohjata nopeutetusti jatkotoimiin esimerkiksi terveydenhuollon piiriin. Toiminta käynnistetään pilotoinnilla ja arvioidaan mahdollisuudet sen vakinaistamiseen tämän jälkeen.

Toteutus:

Pilotointi 2012–2013, mahdollinen vakinaistaminen tämän jälkeen.

Vastuutahot:

Poliisihallitus yhteistyössä STM:n kanssa.

- 38.** Kaikissa tapauksissa henkilöä ei ole tarpeen ohjata jatkotoimiin terveydenhuollon piiriin, mutta hän tarvitsee tukea väkivaltafantasioiden käsittelyssä ja niistä irti pääsemisessä. Järjestöt tarjoavat apua erilaisista väkivaltaongelmista kärsiville henkilöille. Palveluja on kuitenkin vielä varsin vähän saatavilla niin määrällisesti kuin myös alueellisesti. Edistetään järjestöjen mahdollisuuksia tarjota mentorointia ja muita matalan kynnyksen palveluja vakavaan väkivaltaan liittyvistä fantasioista ja muista vakavista väkivaltaongelmista kärsiville henkilöille. Palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen. Viranomaiset ja järjestöt sopivat yhdessä menettelystä, jolla henkilö ohjataan palvelun piiriin.

Toteutus:

Käynnistetään toiminta olemassa olevien toimintamallien pohjalta, vuodesta 2012 eteenpäin.

Vastuutahot:

SM, STM, järjestöt.

- 39.** Jatketaan lähisuhdeväkivallan riskinarviointimallin (MARAK) pilotointia ja otetaan toimintamalli kattavasti käyttöön koko maassa pilotoinnin tulosten perusteella. Luodaan edellytyksiä työmuodon käyttöönotolle levittämällä tietoa pilottiyksiköiden kokemuksista sekä tukemalla toimintaa koulutuksella.

Toteutus:

Aikataulusuunnitelmat liitetään alueellisiin toimeenpanosuunnitelmiin.

Vastuutahot:

STM, SM, Poliisihallitus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, poliisilaitokset, aluehallintovirastot.

- 40.** Varmistetaan, että esitutkinta- ja julkisuuslainsäädäntö ja poliisin käytännöt määrittävät esitutkintapöytäkirjoihin ja tuomioistuinten pöytäkirjoihin sekä niiden liitteisiin kirjatut asianosaisten ja näiden edustajien henkilötunnukset ja kotiosoitteet salassa pidettäviksi muutoin kuin viranomaiskäytössä.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM.

5.10.2 Ennalta ehkäistään perhesurmia

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä teki 17.1.2012 päätöksen perhesurmien taustojen selvittämisestä aina vuodesta 2003 lähtien. Selvitys valmistuu elokuussa 2012. Selvityksessä käydään läpi perhesurmatapaukset ja selvitetään, millaisia kontakteja perheillä on ollut viranomaisiin ennen surmatyötä. Selvityksen perusteella voidaan arvioida, olisiko eri viranomaisilla ollut mahdollisuutta puuttua tilanteisiin ennen väkivallan kärjistymistä ja, mikäli tämä mahdollisuus on ollut, syyt siihen, miksi apua ei pystytty antamaan. Selvityksen perusteella tehtävät ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän päättämät toimenpiteet perhesurmien ennalta ehkäisemiseksi toimeenpannaan osana sisäisen turvallisuuden ohjelmaa.

5.11 Parannetaan yritystoiminnan turvallisuutta ja yritysten häiriötöntä toimintaa

5.11.1 Lisätään turvallisuusjohtamisen edellytyksiä

Globalisaation ja palvelujen tuotantomuotojen monimuotoistuesssa yhä suurempi osa ihmisten arjen sujuvuuden ja yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan kannalta keskeistä toiminnoista on yritysten vastuulla. Alihankintaketjut ovat entistä pidempiä, ja alihankintaketjun yksittäisen yrityksen epäonnistuminen turvallisuustoiminnoissa voi aiheuttaa ongelmia laajasti. Yritysten häiriöttömän toiminnan kannalta on keskeistä, että yritykset saavat helposti luotettavaa tietoa ajankohtaisista turvallisuusuhkista ja niihin varautumisesta. Tällä hetkellä huoltovarmuustoiminnan piirissä on noin 2000 yritystä, mikä on vain pieni osa kaikista yrityksistä. Erityisen tärkeää on tukea pienten ja keskisuurten yritysten turvallisuustoimintaa.

Toimenpiteet:

- 41.** Laaditaan HUOVI-portaalin tekniselle alustalle ensi vaiheessa huoltovarmuuden piiriin kuuluville yrityksille ja myöhemmässä vaiheessa pilottivaiheen tulosten perusteella mahdollisesti kaikille yrityksille avoin vahvalla tunnistamisella kirjautumissuojattu tilannekuvaportaali, jonne viranomaiset ja vertaisyrietykset voivat tuottaa operatiivista turvallisuustilannetietoa. Tilannetietoa kootaan eri teemoista, kuten tietoturvasta, onnettomuuksista ja liikennehäiriöistä, rikosturvallisuudesta ja -tiedustelusta, turvallisuudesta ulkomailla, vaaraa aiheuttavista sää- ja muista luonnonilmiöistä sekä muista infrastruktuurin häiriöistä.

Toteutus:

2012 alkaen.

Vastuu:

Huoltovarmuuskeskus yhteistyössä elinkeinoelämän ja aiheen kannalta keskeisten viranomaisten kanssa.

42. Tilastokeskuksen julkaisemia poliisin tietoon tulleita rikoksia koskeva tilastointijärjestelmä uusitaan siten, että siitä ilmenee nykyistä paremmin ja helpommin yrityksiin kohdistuva rikollisuus.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

SM, Tilastokeskus.

43. Luodaan vuonna 2010 toteutetun yritysuhritutkimuksen perusteella säännöllisesti toteutettava yrityksiin kohdistuvaa rikollisuutta mittaava osoitinjärjestelmä, jonka kustannuksiin osallistuvat aiheen kannalta keskeiset ministeriöt ja muut mahdolliset rahoitustahot.

Toteutus:

Seuraava tutkimus 2015, tämän jälkeen säännöllisesti neljän vuoden välein.

Vastuu:

OM, SM, STM, TEM, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

5.11.2 Torjutaan kilpailua vääristäviä riskejä

Vilpillisessä ja harhaanjohtavassa etämyynnissä yritykset pyritään houkuttelemaan tai pakottamaan epäasiallisin markkinointikeinoin, perinnällä, kuluilla tai negatiivisella julkisuudella uhkailemalla sitoutumaan ei-toivottuun sopimukseen ja näin maksamaan vastapuolelle palvelusta tai tuotteesta, jota yritykset eivät ole tilanneet eivätkä tarvitse. Tapaukset mielletään usein siviiliriidoiksi. Epäasiallinen ja vilpillinen markkinointi kohdistuu erityisesti pieniin ja vastikään aloittaneisiin yrittäjiin aiheuttaen yrittäjille merkittäviä, vuositasolla yhteensä jopa miljooniin euroihin nousevia taloudellisia vahinkoja sekä hankaloittaen uuden yritystoiminnan käynnistämistä. Myös kuluttajiin kohdistuu vilpillistä ja harhaanjohtavaa markkinointia. Tämän luonne eroaa kuitenkin yrittäjiin kohdistuvasta vilpillisestä ja harhaanjohtavasta markkinoinnista siten, että siinä pyritään tilaussopimusta tarjottaessa sisällyttämään siihen palveluja tai tuotteita, joita kuluttaja ei tosiasiallisesti tarvitse. Kuluttaja suojaa etämyyntiin liittyvä 14 vuorokauden peruuttamisoikeus, ja kuluttajiin kohdistuva vilpillinen markkinointi perustuukin siihen, että kuluttaja ei ole tietoinen peruuttamisoikeudesta tai että hän ei enää jälkikäteen joutuessaan maksamaan tuotteesta tai palvelusta viitsi hyödyntää peruuttamisoikeuttaan. Yksin- ja pienyrittäjät toimivat usein kuluttajaseuraa vastaavissa olosuhteissa suhteessa tuotteiden tarjoajiin, mutta heillä ei ole vastaavaa suojaa.

Yritykset eivät voi sopimussuhteissaan luottaa vastapuoleen, mikäli rekistereiden, erityisesti julkista luotettavuutta nauttivan kaupparekisterin, merkintöihin ei voi aukottomasti luottaa. Kaupparekisterin muutosrekisteröinnin prosessi on riskialtis. Siinä ei ole edellytyksenä, että rekisteröintiä pyytävät tunnistettaisiin luotettavasti. Kaupparekisterin muutostietojen luotettavuutta arvioitaessa on otettava myös huomioon, että Suomi on sitoutunut FATF-yhteistyöhön, joka edellyttää vahvaa omistajuuden selvittämistä.

Toimenpiteet:

44. Selvitetään mahdollisuudet muuttaa lainsäädäntöä siten, että eritoten pienyrittäjiä voidaan nopeasti ja tehokkaasti suojata vilpillistä ja harhaanjohtavaa markkinointia harjoittavalta toimijalta esimerkiksi laajentamalla etämyynnin peruuttamisoikeutta tai mahdollistamalla viranomaisen hakema väliaikainen markkinointikielto.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM, TEM

45. Esitutkintaviranomaiset tiedottavat aktiivisesti ajankohtaisista ilmiöistä, jotka liittyvät yritysten rikosturvallisuuteen.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

Poliisihallitus, poliisilaitokset, Keskusrikospoliisi.

46. Laaditaan menettelytavat selvästi virheellisen tai rikoksella aiheutetun kaupparekisterimerkinnän oikaisemiseksi ja tehdään tarvittaessa toimenpiteen edellyttämät säädösmuutokset.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

TEM.

47. Lisätään kaupparekisterin luotettavuutta varmistamalla muutostietoja pyytävän henkilöllisyyden todentaminen esimerkiksi vahvalla sähköisellä tunnistamisella sekä tekemällä esitys asiaan liittyvistä mahdollisista säädösmuutostarpeista.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

TEM.

5.11.3 Vähennetään omaisuuden ja henkilöihin kohdistuvia riskejä

Myymlöihin kohdistuneiden poliisin tietoon tulleiden varkaus- ja näpistysrikosten ja niiden yritysten määrä on kohonnut vuosituhannen alun noin 40 000:sta yli 52 000:een vuonna 2011. Niiden osuus kaikista poliisin tietoon tulleista varkausrikoksista ja niiden yrityksistä on noussut tasaisesti 2000-luvun alun noin 20 prosentista vuoden 2011 noin 40 prosenttiin. Samaan aikaan kaikkien varkausrikosten määrä on laskenut. Näpistykseen syyllistyvät usein samat henkilöt toistuvasti.

Toimenpiteet:

48. Toteutetaan alueellinen pilotointihanke nopeutetusta menettelystä muiden kuin rangaistusvaatimusmenettelyssä käsiteltävien myymälävarkauksien osalta.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

Poliisihallitus, syyttäjälaitos, tuomioistuinlaitos.

49. Rajoitetaan tiedon antoa kaupparekisteristä siten, että vastuuhenkilöiden henkilötunnuksen loppuosa annetaan vain perustellusta syystä ja kotiosoite kertarekisteröintiperiaatteen mukaisesti VTJ:stä.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

TEM.

50. Kiirehditään yhdyskuntaseuraamustoimikunnan esityksen sakkopalvelusta toimeenpanoa eritoten toistuvien myymälävarkauksista määrättävien sakkojen maksamatta jättämisen seurauksena.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

OM.

51. Selvitetään yrityksiin kohdistuvien suurpalojen tutkintaan liittyvä viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö siten, että tutkintaprosessien tulokset kehittyvät ja päällekkäiset toiminnot minimoidaan. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet laajentaa PRONTO-järjestelmästä saatavien tietojen julkisuutta siten, että se on nykyistä paremmin omiaan edistämään palojen ja onnettomuuksien torjuntaa. Laaditaan yhteistyön laajentamisesta sekä tietojärjestelmän julkisuudesta tarvittavat säädösmuutokset.

Toteutus:

2014.

Vastuu:

Poliisihallitus, SM, aluepelastuslaitokset, Finanssialan keskusliitto

5.11.4 Vähennetään yritysten tietopääomaan kohdistuvia riskejä

Yritysturvallisuus on keskeinen tekijä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn säilyttämisessä ja sen lisäämisessä. Suomalaisten yritysten tärkein pääoma on tieto. Yrityksillä tulee olla kannustimia kehittää turvallisuusosaamistaan. Erityisen haavoittuvassa asemassa tietopääomaan kohdistuvien riskien osalta ovat ns. start-up -yritykset, jotka ovat usein vasta kehittämässä ensimmäistä tuotettaan eivätkä tuota vielä voittoa.

Toimenpiteet:

52. Liitetään startup-yritysten julkisrahoitukseen kannustin tietoturvan kehittämiseksi heti toiminnan alkuvaiheessa. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi lisäämällä standardoidun kaupallisen tietoturvapaketin tai KATAKRI-auditoinnin edellytys korotetun starttirahoituksen saamiseksi. Lisäksi nostetaan yritysten tietoturvan parantamisen edellytyksiä laatimalla asiasta suositukset ja mallilausekkeet yritysten jatkuvuudenhallintaa tukevan SOPIVA-hankkeen puitteissa. Varmistetaan tiedon kattava jakelu.

Toteutus:

Toiminnan suunnittelu ja käynnistäminen 2013, käytössä valtakunnallisesti 2014, jonka jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

TEM, Huoltovarmuuskeskus, Viestintävirasto (tietoturvapaketti) ja elinkeinoelämä (SOPIVA).

5.12 Vähennetään alkoholin käytöstä johtuvia turvallisuusongelmia

Alkoholin käytön merkitystä turvallisuudelle kuvaa se, että se on yleisin tekijä tapaturmien, onnettomuuksien ja väkivallan taustalla. Hyvän sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen edellyttää alkoholin käytön hillitsemistä. Alkoholin käytöstä aiheutuu merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Vuonna 2009 alkoholista aiheutuneet välittömät haitta-kustannukset yhteiskunnalle olivat 0,8-1,0 miljardia euroa, mistä noin kolmannes johtui järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien kustannukset kaikkiaan ovat noin 4 miljardia euroa vuodessa.

Poliisin järjestyshäiriöihin ja väkivaltaan liittyvät tilastoidut tehtävät lisääntyvät merkittävästi aamuyöllä sen jälkeen, kun ravintolat ovat sulkeutuneet. Vastaava ilmiö on havaittu myös tapaturmien määrissä. Ravintoloiden sulkemis-aikoihin liittyvä häiriö vaikuttaa myös esimerkiksi joukkoliikenteen turvallisuuteen. Turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät tehtävät sitovat merkittävästi poliisin ja muiden viranomaisten resursseja ja aiheuttavat suuria kustannuksia yhteiskunnalle. Anniskeluravintolat keräävät suhteellisen pienelle maantieteelliselle alueelle paljon päihteiden vaikutuksen alaisena olevia ihmisiä, jotka päihtymistilansa vuoksi ovat normaalia alttiimpia väkivallan käyttöön, konflikteihin ja muuhun häiriökäyttäytymiseen. Tutkimukseen perustuva tieto¹⁷ osoittaa, että ravintoloiden aukiolo-aikoja rajoittamalla voidaan vähentää sekä humalajuomista että katuväkivaltaa. Vuonna 2012 noin 1 400 ravintolalla on lupa olla auki kello kolmeen tai neljään yöllä. Vuonna 1994 kello neljään auki olevia ravintoloita oli vain 170.

Suomessa päivittäistavarakaupoissa on alkoholilain mukaan mahdollista myydä korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttisia käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia. Ruotsissa toteutettiin vastaavien päivittäistavarakaupassa myytävien juomien alkoholipitoisuuden lasku 1970-luvulla, minkä seurauksena alkoholin kokonaiskulutus laski 12-15 prosenttia ja alkoholiperäiset kuolemat vähenivät. Vuonna 2011 tehdyn selvityksen mukaan vastaava muutos Suomessa voisi vähentää alkoholin kulutusta noin 9 prosenttia ja alkoholikuolemia noin 300:lla. Kauppojen ja niihin verrattavien elintarvikkeita myyvien liikkeiden aukioloaikojen pidentyminen on lisännyt merkittävästi alkoholijuomien saatavuutta. Alkoholihaittoja voidaan vähentää tehokkaasti rajoittamalla alkoholin saatavuutta.

Suomessa toteutetaan säännöllisesti valistuskampanjoita turvallisuusuhkien ja -riskien vähentämiseksi. Esimerkkinä näistä voidaan mainita erilaiset tapaturmiin liittyvät kampanjat, vesiturvallisuuteen liittyvät kampanjat ja liikenne-turvallisuuskampanjat. Paikallinen alkoholipolitiikka (PAKKA-hanke) on ehkäisevän päihdetyön toimintamalli. Ehkäisytyön kohteena ovat yhteisöt. Tavoitteena on toteuttaa interventioita, jotka keskittyvät vastuulliseen alkoholin myyntiin ja tarjoiluun nuorille ja nuorille aikuisille. PAKKA-hanketta toteutetaan noin 20 paikkakunnalla eri puolilla Suomea. Hanke on tuottanut hyviä tuloksia. PAKKA-hankkeen interventioiden yhteydessä voidaan ottaa esille myös muut turvallisuusuhkat, jotka liittyvät alkoholiin. Esimerkkinä voidaan mainita Porissa toteutettu hanke, jossa vähennetään väkivaltaa osana vastuullista päihteiden käyttöä.

Poliisi otti vuonna 2010 kiinni 78 641 päihtynyttä henkilöä. Määrä on Suomen väkilukuun suhteutettuna suuri, noin 30 prosenttia korkeampi kuin Ruotsissa. Päihtyneiden kuljetuksesta vastaa poliisi, ja tämä tehtävä vaatii poliisilta huomattavasti resursseja. Päihtyneiden säilöönoton yhteydessä annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi parantaa. Päihtyneiden säilytykseen ja kuljetukseen liittyviä selvityksiä on vuosien aikana tehty useita, mutta nämä eivät ole johtaneet konkreettisiin tuloksiin.

¹⁷ Viimeisin asiaan liittyvä tutkimus julkaistiin Norjassa 2011. Tutkimuksen mukaan yhden tunnin anniskeluaikojen myöhentämisellä tai aikaistamisella oli 17 % lisäävä tai vähentävä vaikutus kaupunkien keskustassa tapahtuviin pahoin-pitelyihin.

(http://www.sirus.no/filestore/Automatisk_opprettede_filer/RossowNorstrmvoldodskjenkingAddiction.pdf)

Toimenpiteet:

53. Selvitetään mahdollisuuksia vähentää alkoholihaittoja alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Toteutus:

Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Vastuu:

STM.

54. Alkoholia ja muita päihteitä koskeva valistus liitetään osaksi kaikkea turvallisuusvalistusta mukaan lukien verkkoaineisto.

Toteutus:

Pysyvää toimintaa.

Vastuu:

Turvallisuusviestinnän valtakunnallinen työryhmä.

55. Otetaan PAKKA-hankkeen toimintamalli kattavasti käyttöön koko maassa.

Toteutus:

2012 eteenpäin.

Vastuu:

THL yhteistyössä Alkoholiohjelman, aluehallintovirastojen ja paikallisten toimijoiden kanssa.

56. Lisätään ja kehitetään selviämisasemapalveluja tehtyjen selvitysten ja niihin sisältyvien suositusten pohjalta. Käynnistetään palvelujen suunnittelu ja toteuttaminen pilottihankkeilla tavoitteena kokonaishyödyllinen ja järkevä toiminta, joka ottaa huomioon asiakkaan tarpeet. Rahoitetaan pilotointi KASTE-rahoituksella.

Toteutus:

2014.

Vastuu:

Poliisihallitus, THL, kaupungit ja kunnat.

5.13 Parannetaan rikoksen uhrin palveluja ja rikoksen tekijän tukea

5.13.1 Lisätään rikosuhripalvelujen rahoitusta palvelujen kysynnän edellyttämälle tasolle

Tehokkainta rikoksen uhrin tukea ja palvelua on se, että viranomais- ja oikeudenkäyntimenettelyt toimivat asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivästystä. Tällä hetkellä rikosuhripalveluiden rahoitus koostuu pääasiallisesti Raha-automaattiyhdistyksen toiminta-avustuksesta, ministeriöiden toiminta-avustuksista, mahdollisesta alueellisesta rahoituksesta (esimerkiksi kunnat) sekä yksityisistä lahjoituksista. Rahoittajista valtakunnallisesti merkittävin on Raha-automaattiyhdistys (RAY), jonka toiminta-avustuksella katetaan esimerkiksi 70 prosenttia valtakunnallisesti toimivan Rikosuhripäivystyksen (RIKU) toimintamenoista.

Rikosuhripalvelujen rahoitus on kasvanut merkittävästi hitaammin kuin palvelujen kysyntä. Jo usean vuoden ajan rikosuhripalvelujen rahoituksen lisääminen on ollut esillä valmisteltaessa hallituksen kehyspäätöksiä, mutta tähän mennessä tarpeisiin nähden riittävää lisärahoitusta ei ole pystytty osoittamaan. Euroopan unionissa valmisteilla olevan rikosuhridirektiivin (esitys 18691/2011) keskeisenä velvoitteena tullee olemaan, että jäsenvaltiot huolehtivat rikoksen uhrien asianmukaisesta maksuttomasta emotionaalisesta tuesta, ohjauksesta, suojelusta ja neuvonnasta. Direktiiviluonnoksen mukaan rikoksen uhrin palveluja voivat tuottaa valtio, sen alaiset toimijat tai esimerkiksi järjestöt. Uhripalvelujen varmistamiseen velvoittaa valtiota jo voimassa oleva uhripuitepäätös.

Hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti Rikosuhripäivystyksen palvelut turvataan sisäisen turvallisuuden ohjelmassa esitetyn mukaisesti sekä selvitetään Rikosuhripäivystyksen kestävä rahoitusmalli. Rikosuhripalvelujen määrällinen ja alueellinen lisääminen kysyntää vastaavalle tasolle edellyttää lisärahoitusta. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi osoittamalla valtion budjetissa lisää rahoitusta Rikosuhripäivystykselle, lisäämällä ministeriöiden Rikosuhripäivystykselle osoittamia toiminta-avustuksia, kasvattamalla Raha-automaattiyhdistyksen rahoitusosuutta, ohjaamalla sakkotuloja rikosuhripalvelujen rahoitukseen tai perustamalla rikosuhrirahasto, jonka tulonmuodostus perustuu siihen, että rikoksen tekijät osallistuvat pienellä maksulla rikoksen uhrille suunnattujen palvelujen tuottamiseen. Rikosuhrirahaston tuotot täydentäisivät olemassa olevaa valtion rahoitusta, eivätkä korvaisi sitä. Suuresta osasta varsinaista palveluntuotantoa vastaisivat edelleen nykymallin mukaisesti järjestöt. Valtion rahastojen perustamiseen liittyvät yleiset kysymykset tulee ottaa huomioon rikosuhrirahaston perustamiseen liittyvässä jatkoselvittelyssä.

Toimenpiteet:

- 57.** Riittävien ja alueellisesti kattavien rikosuhripalvelujen varmistamiseksi valmistellaan 31.12.2013 mennessä vaihtoehtoiset mallit palvelujen kestäväksi rahoitusmalliksi mukaan lukien rikosuhrirahaston perustaminen. Rahastovaihtoehdossa rahaston tuotto osoitettaisiin lisärahoitukseksi rikosuhripalvelujen turvaamiseksi. Mahdollista rahastoa kerrytettäessä tavoitteena on, että rikoksen tekijä osallistuisi rikoksen uhrin palvelujen rahoitukseen.

Vastuu:

OM (kestävän rahoitusmallin selvittäminen).

5.13.2 Lisätään rikoksen uhrille tarkoitettujen palvelujen määrä ja alueellista kattavuutta

Useiden selvitysten ja tutkimusten mukaan rikoksen uhreille ei ole tarjolla riittävästi palveluja ja niiden alueellisessa saatavuudessa on suuria eroja. Erityisesti haavoittuville uhriryhmille, kuten maahanmuuttajille, ihmiskaupan uhreille, ikääntyneille, vammaisille, seksuaalirikosten uhreille ja henkirikosten uhrien omaisille palveluja tarjoavat järjestöt ovat muun kuin puhelin- ja internetpalveluidensa osalta pääosin varsin pääkaupunkiseutukeskeisiä. Ainoat valtakunnallisesti rikosten uhreille lähipalveluja tarjoavat järjestöt ovat Rikosuhripäivystys sekä Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset. Suomi on maantieteellisesti laaja maa, ja tästä syystä rikosuhripalveluja tarjoavien järjestöjen välistä yhteistyötä kehittämällä voidaan parantaa erityisasiantuntemusta edellyttävien palvelujen kattavuutta. Yhteistyön kannalta on tärkeää, että se perustuu sopimukseen ja sitä tukee seuranta-järjestelmä ja valtakunnallinen koordinaatio.

Erityisen ongelman tällä hetkellä muodostavat tiettyjen vakavasti traumatisoivien rikosten, kuten joidenkin seksuaalirikosten uhrien palvelut. Terveystieteiden ja sosiaalitoimi ohjaavat näiden rikosten uhreja rikosuhripalveluja tuottavien järjestöjen palvelujen piiriin. Perusteena tälle on ollut, että sosiaali- ja terveystoimissa ei heidän oman näkemyksensä mukaan ole ollut tarvittavaa asiantuntemusta asiakkaan auttamisessa. On myös käynyt ilmi tapauksia, joissa jotkin asiakkaat ovat järjestöissä työskentelevien terveydenhuollon erikoiskoulutuksen saaneiden työntekijöiden arvion mukaan olleet terveydenhuollon palvelujen tarpeessa, mutta palvelun tarvetta ei ole tunnustettu asiakkaan käydessä terveydenhuollon vastaanotolla. Arvio on, että esimerkiksi yksityisesti Kela-korvattavien terapiapalvelujen kysyntä on suurempi kuin palvelujen tarjonta.

Toimenpiteet:

58. Luodaan rikosuhripalvelujen tuottajien välinen sopimusperusteinen yhteistyöjärjestelmä erityisasiantuntemusta edellyttävien uhriryhmien palvelujen saatavuuden vahvistamiseksi. Yhteistyötä tukee valtakunnallinen koordinaatio- ja seurantajärjestelmä. Tämän toteuttamiseksi Rikosuhripäivystys tekee yhteistyösopimuksia erityisen haavoittuville uhriryhmille palveluja tarjoavien järjestöjen kanssa näiden konsultoisesta sellaisissa asiakkuuksissa, joissa näiden erityisosaaminen on tarpeen. Sopimuksissa huomioidaan järjestöjen välinen koulutusyhteistyö, jossa erityisryhmälle palveluja tarjoava järjestö voi tarvittavassa laajuudessa kouluttaa Rikosuhripäivystyksen työntekijöitä kohtaamaan ja palvelemaan tämän erityisosaamisalaan kuuluvia uhriryhmiä. Rikosuhripäivystys ylläpitää seuranta sopimuskumppanien palvelujen konsultaation määrästä ja siihen käytetystä ajasta. Jatkossa arvioidaan, voidaanko seurantatietoja käyttää erityisjärjestöille jaettavien toimintamäärärahojen jaossa.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

Rikosuhripäivystys ja muut rikosuhripalveluja tuottavat järjestöt, OM.

5.13.3 Varmistetaan rikoksen uhrin ohjaaminen palvelujen piiriin

Rikoksen uhrin eivät aina miellä tai kykene tilanteen traumaattisuuden vuoksi tunnistamaan olevansa avun ja tuen tarpeessa välittömästi rikoskokemuksensa jälkeen. Tästä syystä aktiivisella ohjauksella tuen piiriin on suuri merkitys. Poliisin kautta tukipalveluun ohjautuminen on lisääntynyt tasaisesti. Tämä on pitkäjänteisen poliisin ja rikosuhripalveluiden välisen yhteistyön seurauksena. Poliisi tiedottaa uhreille mahdollisuudesta saada tukea esimerkiksi jakamalla uhrin palvelun yhteystietoja kuulustelussa ja joissain paikoissa myös välittämällä sähköpostilla suostumuksen antaneen uhrin yhteystiedot tukipalveluun. Käytännöt tässä vaihtelevat kuitenkin poliisi- ja siviilipiireittäin. Euroopan unionissa valmisteilla olevan rikosuhridirektiivin (esitys 18691/2011) mukaan valtion tulee aktiivisesti edistää rikoksen uhrin mahdollisuuksia saada tukipalveluita. Nykyjärjestelmässä sovittelu ja uhrin tukipalvelut voidaan virheellisesti nähdä toisensa pois sulkevinä vaihtoehtoina.

Toimenpiteet:

59. Selvitetään tarve lisätä uuteen esitutkintalakiin (805/2011, 11 luku 9 §) kohta, jossa viranomaisista edellytetään tiedustelemaan rikoksen uhrilta rikosilmoituksen tekemisen ja kuulustelun yhteydessä, suostuuko tämä yhteystietojensa väittämiseen uhrin palveluita tuottavalle taholle. Uhrin suostuessa viranomaisella toimittaa tämän yhteystiedot palvelulle ilman aiheetonta viivettä. Tiedustelu- ja tiedonvälitysvelvollisuus koskisi ainoastaan tapauksia, joissa rikoksen asianomistaja on tiedossa oleva luonnollinen henkilö (uhrillinen rikos), eikä se koskisi suppeassa esitutkinnassa tai rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäviä tapauksia. Poliisin sisäisellä määräyksellä edistetään tekijöiden ohjautumista soveltuviin palveluihin. Sovitteluoppaaseen lisätään vastaavat kirjaukset, joiden perusteella sovittelija tiedustelee asianosaisilta näiden suostumusta yhteystietojen välittämiseen ennen varsinaisen sovitteluprosessin alkua. Muissa viranomaisissa, kuten sosiaali- ja terveystoimissa, parannetaan rikoksen uhrin tukipalveluihin ohjaamista.

Toteutus:

2012.

Vastuut:

OM (esitutkintalaki), **STM** (sovitteluopas), **Poliisihallitus** (poliisin määräys), THL, kunnat

5.13.4 Ehkäistään uusintarikollisuutta parantamalla vapautuvan vangin tukea

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän kansallisen uhritutkimuksen mukaan rikokset kasautuvat voimakkaasti. Kasaantumisriskiä lisäävät nuori ikä, miessukupuoli, syrjäytyneisyys ja päihteidenkäyttö. Tällä hetkellä uusintarikollisuutta ehkäisevät palvelut kohdistuvat pääosin alaikäisiin ja vankilaan tuomittuihin, joilla saattaa olla jo pitkä rikoskierre takana. Alaikäisten rikoskierteeseen puututaan lastensuojelun ja moniammatillisten viranomaisyhtymien (esim. Ankkuri-toimintamalli) keinoin. Palvelujen ulkopuolelle jää rikoksentekijöiden suuri enemmistö, eli nuoret aikuiset miehet, jotka eivät ole vielä joutuneet suorittamaan ehdotonta vankeusrangaistusta. Tukipalvelujen piiriin olisi myös tärkeää saada nykyistä kattavammin vapautuneet vangit, joiden rikoksen uusimisriski on suuri. Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2008 julkaiseman tutkimuksen mukaan 61 prosenttia kaikista ehdottoman vankeusrangaistuksen kärsineistä ja 70 prosenttia useamman vankeusrangaistuksen kärsineistä jää kiinni uuden rikoslakirikoksen tekemisestä vuoden sisällä vapautumisestaan. Nykylainsäädäntö edellyttää, että vangin vapauttamissuunnitelma tehdään tarvittaessa viranomaisyhteistyössä. Tämä ei käytännössä toteudu niin, että jälkihuollon suunnittelu Rikosseuraamuslaitoksen ja vapautuvan kotikunnan viranomaisten tai palvelujen tuottajajärjestöjen olisi riittävän laajamittaista.

Toimenpiteet:

60. Vankeuslakiin tai sen nojalla annettuun asetukseen lisätään kohta, jossa vapautuvasta vangista ilmoitetaan tämän asuin- tai asettumispaikkakunnan sosiaaliviranomaisille, kun vapautuvan vangin palveluntarve sitä vaatii. Palveluntarpeen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota vangin rikoksettoman elämän keskeisiin edellytyksiin kuten asumiseen, terveydentilaan, toimeentuloon, sosiaalisiin verkostoihin ja päihteiden käyttöön sekä aiempaan rikoshistoriaan. Ilmoituksen yhteydessä vankienhoitoviranomaiset ja kunnan sosiaaliviranomaiset arvioivat yhteistyön tarpeen ja yhteistyön tekemisen muodot vapauttamissuunnitelman teossa. Kuntien tulisi huolehtia, että vapautuvalle vangille järjestetään vapauttamissuunnitelman tavoitteita ja rikoksetonta elämää tukevia palveluita. Järjestelmä toteutetaan vankeuslain nojalla vankia velvoittavaksi tekijän vapautumisen jälkeisen ehdonalaisen vapausrangaistuksen ajaksi, mikäli tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Näiden toimenpiteiden vaikutuksia seurataan ja tulosten perusteella tehdään ehdotukset yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Vastuu:

OM, kunnat, kriminaalihuoltotyötä tekevät järjestöt

61. Kehitetään nuorille miehille suunnattuja rikoksia ennaltaehkäiseviä palveluja esimerkiksi Kalliolan settlementin järjestämän Poikien Talo -mallin mukaisesti. Toiminta käynnistetään pilotoinnilla. Tukipalveluja rahoitetaan esimerkiksi hakemalla avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä, kunta-avustuksilla sekä mahdollisesti perustettavalta rikosuhrirahastolta haettavilla varoilla. Hankkeet toteutetaan siten, että ehdotonta vankeusrangaistusta lievempiä seuraamuksia saaneita kohdeyhtymän rikoksentekijöitä ohjataan Rikosseuraamuslaitoksen ja kuntien toimesta niiden piiriin. Hankkeisiin voisivat lukeutua esimerkiksi erilaiset mentorointi- ja vertaistukiohjelmat, joita jo nykyisellään toteutetaan jossakin laajuudessa vankilasta vapautuneiden tukemisessa.

Toteutus:

2015.

Vastuu:

OM, kunnat, kriminaalihuoltotyötä tekevät järjestöt.

- 62.** Tehostetaan kuntien, Rikosseuraamuslaitoksen sekä kolmannen sektorin yhteistyötä rikollisuutta ehkäisevän järjestelmän kehittämisessä käynnistämällä selvitys, miten parhaiten voitaisiin turvata vapautuvan vangin katkeamaton hoitoketju vapautumisvaiheessa.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

Rikosseuraamuslaitos, kunnat, järjestöt.

5.14 Ennalta ehkäistään ääriajatteluun perustuvia väkivaltaisia tekoja

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyohjelmia on laadittu useissa Euroopan maissa vuodesta 2005 lähtien. Toimenpideohjelmien keskeisenä tavoitteena on ennalta ehkäistä väkivaltaisia tekoja, joita perustellaan ekstremistisillä aatteilla tai ideologioilla. Suomessa tavoitteeksi on asetettu ennalta ehkäistä myös koulurummien kaltaisia tekoja, jotka eivät täytä terrorismin määritelmää, mutta joiden taustalla on usein ihmisvihaa ja yli-ihmisajattelua. Tekojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy vaatii usein erilaisia toimenpiteitä verrattuna väkivallan ehkäisyyn yleisesti. Tehokas ja riittävän varhain tapahtuva ennaltaehkäiseminen edellyttää laajaa yhteistyötä, jonka edellytyksenä on ilmiön tunnistaminen ja varhainen puuttuminen esimerkiksi oppilaitoksissa, nuorisotoimissa ja sosiaali- ja terveystoimissa. Poliisi tukee ennaltaehkäisevällä toiminnallaan viranomaisyhteistyötä väkivallan tekojen ennaltaehkäisemiseksi. Järjestöillä ja kansalaisyhteiskunnalla laajasti on tärkeä rooli väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi.

Toimenpiteet:

- 63.** Toimeenpannaan sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun yhteydessä laadittu toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi ja raportoidaan sen toimeenpanosta säännöllisesti.

Toteutus:

2012, jonka jälkeen pysyvää toimintaa.

Vastuu:

SM, OM, STM, OKM, Opetushallitus, Poliisihallitus, Suomen Kuntaliitto, paikalliset viranomaiset, järjestöt.

5.15 Varmistetaan vapaaehtoisten saatavuus turvallisuus- ja hälytystehtäviin

Kuntien vastuulla olevat pelastuslaitokset ylläpitävät alueensa riskien edellyttämää toimintavalmiutta vuorokauden ympäri kaikkina päivinä. Taajamissa toimintavalmius rakentuu päätoimisen ammattihenkilöstön varaan. Harvaan asutuilla alueilla toimintavalmius on pääosin vapaaehtoishenkilöstön varassa. Taajamissa sopimuspalokunnat ovat ammattihenkilöstölle tärkeänä tukena ja reservinä. Sopimuspalokuntien toimintavalmiudesta on sovittu palokuntasopimuksissa ja palokuntien tulee lähteä hälytyksiin palokuntasopimuksessa sovitussa ajassa ja vahvuudella. On arvioitu, että viime vuosina sopimuspalokuntien on ollut aikaisempaa vaikeampaa saavuttaa palokuntasopimusten mukaisia vahvuuksia erityisesti päiväsaikaan. Tähän ovat väestön vähenemisen ja työelämän vaatimusten lisäksi voineet vaikuttaa useat tekijät, kuten työssäkäyntialueen laajeneminen ja työn luonne. Viimeksi mainittu on voinut johtaa tilanteisiin, joissa hälytyksiin ei etäisyyden johdosta ehditä tai työstä ei sen luonteen vuoksi voida irrottautua.

Uhkana on sopimuspalokuntien määrän väheneminen ja niiden paloasemaverkoston harveneminen. Vastaavan valmiuden saavuttaminen ammattihenkilöstöä palkkaamalla on taloudellisista ja tehokkuussyistä ongelmallista. Palvelujen turvaamiseksi on tärkeää löytää ratkaisuja esille tulleisiin ongelmiin yhteistyössä palokuntayhdistyksen, pelastuslaitoksen, kunnan, työnantaja tahojen ja muiden toimijoiden, kuten esimerkiksi kyläyhdistysten kesken.

Toimenpiteet:

64. Vahvistetaan vapaaehtoisten saatavuutta turvallisuus- ja hälytystehtäviin ja selvitetään, kuinka palokuntasopimukseen kirjatut vahvuusvaatimukset täyttyvät maan eri osissa.

Toteutus:

2013.

Vastuu:

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto, TT, Alueelliset pelastuslaitokset, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Kuntaliitto

6. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano, raportointi ja seurannassa käytettävät tunnusluvut ja mittarit

6.1 Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano ja vuosiraportointi

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätetyt toimenpiteet toimeenpannaan osana eri hallinnonalojen toiminnan ja talouden suunnittelua ja tulosohjausta.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden alueellisen toimeenpanon varmistamiseksi laaditaan sisäisen turvallisuuden ohjelman alueelliset toimeenpanosuunnitelmat. Suunnitelmien valmistelusta vastaavat aluehallintovirastojen johdolla kootut yhteistyöryhmät. Toimeenpanosuunnitelmissa kuvataan yksityiskohtaisesti, miten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätetyt toimenpiteet toimeenpannaan ottaen huomioon alueelliset erityispiirteet ja jo tehty tai käynnissä oleva muu turvallisuutta edistävä työ.

Paikallisia turvallisuussuunnitelmia on laadittu vuodesta 1999 lähtien, ja ne kattavat lähes koko maan. Paikalliset turvallisuussuunnitelmat päivitetään vähintään kerran neljässä vuodessa aina kunnallisvaalien jälkeen. Sisäisen turvallisuuden ohjelma ja alueelliset toimeenpanosuunnitelmat otetaan huomioon paikallisten turvallisuussuunnitelmien päivittämisessä.

Järjestöt ja elinkeinoelämä ovat olleet laajasti mukana sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelussa valtakunnallisella ja alueellisella tasolla. Sisäisen turvallisuuden yhteistyötä viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän välillä jatketaan sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanemiseksi.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanosta laaditaan vuosittain raportti, joka käsitellään ennen sen julkaisemista sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä. Raportti sisältää tiedot sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteiden ja alueellisten toimeenpanosuunnitelmien toimeenpanosta toimenpiteittäin sekä tiedot tunnuslukujen kehityksestä. Lisäksi raportissa esitetään seikat, jotka tulee ottaa huomioon ohjelman toimeenpanossa. Raporttiin liitetään myös arvio toimintaympäristön muutoksista, joilla on merkitystä ohjelman toimeenpanolle.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportin tiedot perustuvat toimenpiteistä vastuussa olevien tahojen toimittamaan seurantatietoon, joka kootaan sähköisesti. Aluehallintovirastot toimittavat vuosittain tiedot alueellisten toimeenpanosuunnitelmien toimeenpanosta. Vuosiraportin kokoa ja valmistelee sisäasiainministeriö.

6.2 Sisäisen turvallisuuden ohjelman arviointi

Sisäisen turvallisuuden ohjelman vaikuttavuutta arvioidaan kahdella tutkimuksella, jotka ovat ohjelman yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi sekä toiminnallista vaikuttavuutta arvioiva tutkimus. Sisäisen turvallisuuden ohjelman vaikuttavuusarviointi yhdenvertaisuuden näkökulmasta toteutetaan sen varmistamiseksi, että turvallisuutta parantavat toimenpiteet tavoittavat niiden kohteeksi valitut ryhmät. Arvioinnin toteuttamisesta vastaa sisäasiainministeriö.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmatyön toiminnallisen vaikuttavuuden arvioimiseksi toteutetaan tutkimus. Tutkimuksessa arvioidaan toimenpiteiden asettelua suhteessa todettuun ongelmaan, selvitetään toimenpiteiden toteutusta edistäneitä ja estäneitä tekijöitä. Lisäksi arvioidaan ohjelman vaikutuksia sisäiseen turvallisuuteen ottaen huomioon yleisen yhteiskunnallisen kehityksen turvallisuusvaikutukset. Näitä ovat esimerkiksi väestörakenne, taloudellinen kehitys, syrjäytymisen aste ja alkoholipolitiikka.

Toiminnallista vaikuttavuutta arvioivan tutkimuksen yhteydessä arvioidaan, miten sisäiselle turvallisuudelle pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa asetettu tavoite on saavutettu.

Tutkimusten toteuttamisen ajankohdasta päättää sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä.

6.3 Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon seuranta varten asetettavat toimet

Hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä huolehtii sisäisen turvallisuuden ohjelman poikkihallinnollisesta koordinaatiosta. Sisäasiainministeriö valmistelee sisäisen turvallisuuden ohjelmaan ja alueellisiin toimeenpanosuunnitelmiin liittyvät asiat sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän käsittelyä varten.

Virkamiestasolla sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon ja seurannan poikkihallinnollista koordinaatiota varten asetetaan ohjausryhmä, jossa on edustajat ohjelman toimeenpanon kannalta keskeisistä viranomaisista ja järjestöistä. Ohjausryhmä seuraa sisäisen turvallisuuden kehitystä ohjelman toimeenpanon kannalta keskeisillä alueilla, ohjelman toimeenpanon etenemistä sekä tekee tarvittaessa aloitteita ohjelman toimeenpanon varmistamiseksi. Ohjausryhmä käsittelee valmistavasti vuosiraportin ennen sen käsittelyä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä. Sisäasiainministeriö asettaa ohjausryhmän.

Järjestöt ovat keskeisesti mukana sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Viranomaisten ja järjestöjen välisen sisäisen turvallisuuden yhteistyön koordinoimiseksi ja toimenpiteiden toimeenpanon edistämiseksi asetetaan yhteistyöryhmä. Järjestöyhteistyöryhmä seuraa ja edistää sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanoa siltä osin kuin ne liittyvät viranomaisten ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön. Järjestöyhteistyöryhmä kokoontuu sisäasiainministeriön johdolla.

Kansallinen yritysturvallisuuden yhteistyöryhmä seuraa ja edistää sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyvien, elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyöhön liittyvien toimenpiteiden toimeenpanoa. Kansallinen yritysturvallisuuden yhteistyöryhmä on asetettu sisäasiainministeriön päätöksellä SM037:00/2010.

6.4 Sisäisen turvallisuuden ohjelman seurannassa käytettävät tunnusluvut

Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportointiin liitetään tunnuslukujen tarkastelu. Osa tunnusluvuista kuvaa turvallisuuden kannalta keskeisten taustatekijöiden kehitystä, osa liittyy sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanon seurantaan.

Arjen, asumisen ja kodin lähiympäristöjen turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolleet	2557* (2010)	THL
Automaattisella sammutuslaitteistolla varustetut hoitolaitokset ja vastaavat kohteet (prosenttia)	23* (2010)	SM erillisselvitys
Asuinrakennuksissa sattuneiden tulipalojen määrä	6013	Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Katujen, julkisten tilojen ja oppilaitosten turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Katuturvallisuusindeksi	78,64	Poliisin tulostietojärjestelmä
Poliisitehtävien määrä 15 asiakasmäärältään suurimmassa kauppakeskuksessa, kpl/vuosi	6714	Poliisin tulostietojärjestelmä
Koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa joutuneet 8. ja 9. luokkalaiset (prosenttia)	8 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely
Koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistuneet 8. ja 9. luokkalaiset (prosenttia)	7 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely

Työpaikkojen turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Työssään väkivaltaa kohdanneiden määrä (prosenttia)	7* (2010)	TEM työolobarometri
Yli 4 pvn työpoissaoloon johtaneen työpaikkaväkivallan määrä, kpl/vuosi	1065* (2009)	Työtapaturma-rekisteri (TVL)

Liikkumisen turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneet	7919	Tilastokeskus
Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet	292	Tilastokeskus
Vesiliikenneonnettomuuksissa kuolleet	55	Tilastokeskus
Hukkumistapaturmat	147* (2010)	Tilastokeskus

Erityisryhmien turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Ikääntyneiden turvallisuus, kaatumis- ja putoamistapaturmissa kuolleet yli 65-vuotiaat	960* (2010)	Tilastokeskus, kuolemansyytilastot
Poliisille ilmoitettujen ja rasistiseksi luokiteltujen epäiltyjen rikosten määrä	287	Poliisin tulostietojärjestelmä

Rikoksen uhrille tarjottavien palvelujen saatavuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Rikosuhripäivystykseen tulleet yhteydenotot, lkm/vuosi	25 117	RIKUn tilastot
Rikosuhripäivystyksen tukisuhteet, lkm/vuosi	1 683	RIKUn tilastot
Tukisuhteisiin käytetty aika, h/vuosi	3056	RIKUn tilastot

Rikoksen uhrin ohjautuminen palveluun		
Tunnusluku	2011	Lähde
Poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten kautta tapahtuva ohjautuminen, prosenttia yhteydenotoista	45	RIKUn tilastot
Sovittelun kautta tapahtuva ohjautuminen, prosenttia asiakkaista tai yhteydenotoista	2	RIKUn tilastot

Nuorten turvallisuus			
Tunnusluku	2010	2011	Lähde
Osa-aikaista erityisopetusta saavien peruskoululaisten osuus kaikista peruskoululaisista (prosenttia)	23,3 (2009-2010)	-	Tilastokeskus
Etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten määrä	5724	10041	OKM
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä	1,3	-	THL
Lastensuojelun avoimuuslasten tukitoimien piirissä 0-17-vuotiaita vuoden aikana, prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä	6,5	-	THL
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24-vuotiaat, prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä	14,5	-	THL
Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat	31 800 (31.12.2010)	31 600 (31.12.2011)	TEM
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä	4,9	-	THL
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 18-24-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä	7,8	-	THL

Tunnusluku	2011	Lähde
Alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet väkivaltarikokset	6692	Poliisin tulostietojärjestelmä
18-20-vuotiaisiin kohdistuneet väkivaltarikokset	5055	Poliisin tulostietojärjestelmä
Alle 18-vuotiaiden tekemät rikoslakirikokset (pl. liikenne rikokset)	29 445	Poliisin tulostietojärjestelmä
18-20-vuotiaiden tekemät rikoslakirikokset (pl. liikenne rikokset)	27 003	Poliisin tulostietojärjestelmä
Toistuvasti rikkeitä tehneet 8. ja 9. -luokkalaiset ¹⁸ (prosenttia)	21 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely
Sovittelukäsittelyyn tulleiden, rikosten ja riita-asioiden tekijöiksi epäiltyjen alle 21-vuotiaiden määrä	6378	THL
Poliisin tietoon tulleet alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet seksuaalirikokset	1812	Poliisin tulostietojärjestelmä
Seksuaalista häirintää kokeneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia) ¹⁹	47 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely
Seksuaalista väkivaltaa kokeneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia) ²⁰	14 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely

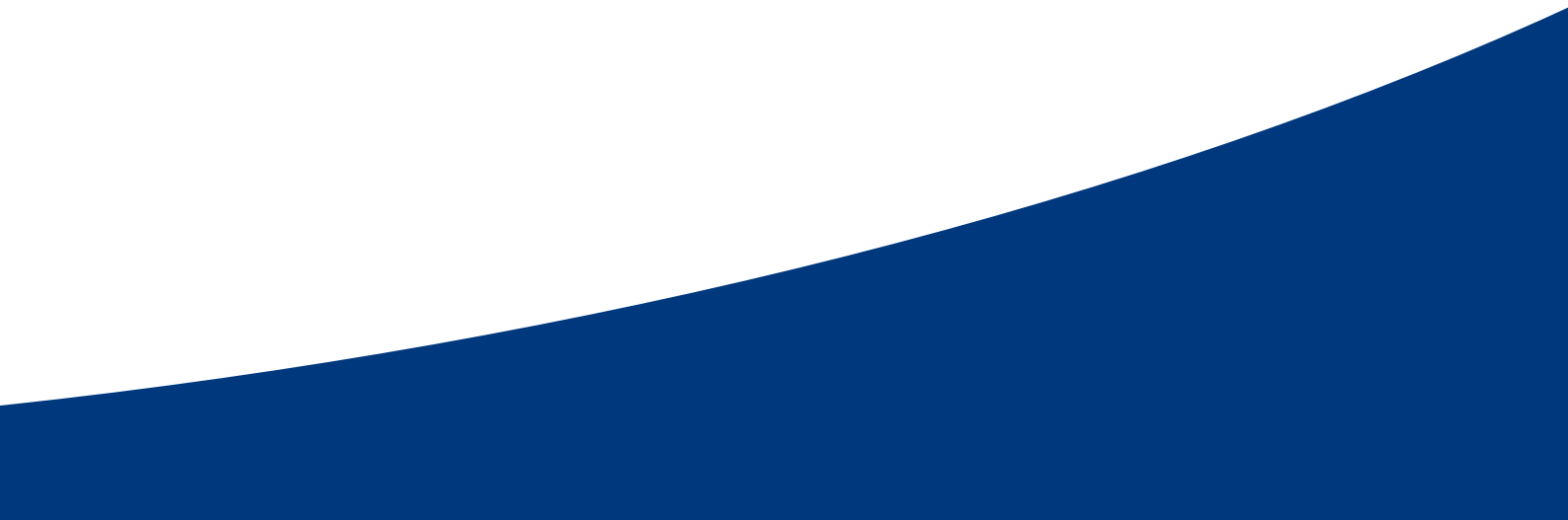
¹⁸ Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherryksen tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun/oppilaitoksen tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoimpitely

¹⁹ Indikaattori on muodostettu kahdesta tekijästä: häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu, seksuaalisuutta loukkaava nimittely.

²⁰ Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen intiimi koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen, maksun tarjoaminen seksistä

Yritystoiminnan turvallisuus		
Tunnusluku	2011	Lähde
Myymläväarkauksien määrä, kpl/vuosi	52 496	Poliisin tulostietojärjestelmä
Kaupparekisteriin kohdistuneet rekisterimerkintärikokset ja niiden yritykset, kpl/vuosi	117	Poliisin tulostietojärjestelmä
Yrityksille korvatut murto- ja ilkivaltavahingot, €/vuosi	8,5M €	FK tilasto
CERT-FI –tietoturvaloukkauseilmoitukset, kpl/vuosi sekä näiden perusteella tehtyjen rikosilmoitusten määrä, prosenttia		
Yritysten palovahinkojen määrä, jotka vakuutusyhtiö on korvannut	67M €	FK tilasto
Yritysten muiden vahinkojen määrä, €/vuosi	74,5M €	FK tilasto

Alkoholin käyttöön liittyvät turvallisuusongelmat		
Tunnusluku	2011	Lähde
Alkoholijuomien kulutus asukasta kohti 100 prosentin alkoholina, litraa	8,1	THL, Valvira
Alkoholimyrkytyksiin ja muihin tapaturmiin päihdyksissä kuolleet	851* (2010)	Tilastokeskus, THL
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, prosenttia, 8. ja 9. luokan oppilaat	13 (2010/2011)	THL Kouluterveyskysely
Poliisin tietoon tulleet alle 25-vuotiaiden rattijuopumukset	5683	Poliisin tulostietojärjestelmä
Päihtyneiden säilöönnotot/100 000 asukasta	1463* (2010)	Tilastokeskus

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.intermin.fi